

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՊԵՏԱԿԱՆ
ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԱՍՏԱՏՈՒՄ ԵՄ.

ՀՀ կրթության և գիտության

նախարար՝

Ա. Աշոտյան

« _____ » _____ 2009թ.

ՀՀ պետ. գրանցման թ. _____

ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ
ՊԵՏԱԿԱՆ ԿՐԹԱԿԱՆ ՉԱՓՈՐՈՇԻՉ

Մասնագիտությունը՝ 310110 - «Ագրարային քաղաքականություն և տարածաշրջանի

դասիչ, անվանում

զարգացում»

Որակավորումը՝ տնտեսագիտության բակալավր

անվանում

Ուժի մեջ է մտնում ընդունման հաջորդ օրվանից

Երևան 2009

1. 310110 Ագրարային քաղաքականություն և տարածաշրջանի զարգացում
դասիչ, մասնագիտության անվանում

ՄԱՍՆԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ

1.1. 310110 Ագրարային քաղաքականություն և տարածաշրջանի զարգացում
դասիչ, մասնագիտության անվանում

մասնագիտությունը հաստատված է Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2007 թ. օգոստոսի 30-ի թ. 1038-Ն որոշմամբ:

1.2. Շրջանավարտի որակավորումը՝ տնտեսագիտության բակալավր
որակավորման աստիճան

310110 Ագրարային քաղաքականություն և տարածաշրջանի զարգացում
մասնագիտությամբ
դասիչ, մասնագիտության անվանում

տնտեսագիտության բակալավրի պատրաստման հիմնական կրթական
որակավորման աստիճան

ծրագրի յուրացման նորմատիվային ժամկետը 4 տարի 8 ամիս:

1.3 . Շրջանավարտի որակավորման բնութագիրը.

310110 Ագրարային քաղաքականություն և տարածաշրջանի զարգացում
մասնագիտությամբ
դասիչ, մասնագիտության անվանում

տնտեսագիտության բակալավրը
որակավորման աստիճան

բուհն ավարտելուց անմիջապես հետո կարող է զբաղեցնել հետևյալ պաշտոնները՝ քաղ ծառայության գլխավոր, առաջատար և կրտսեր մասնագետի պաշտոններում

1.3.1. Մասնագիտական գործունեության բնագավառը.

Ագրարային քաղաքականություն և տարածաշրջանի զարգացում
մասնագիտությունը
դասիչ, մասնագիտության անվանում

առնչվում է գիտության (տեխնիկայի, տեխնոլոգիաների, կառավարման և այլն) այն բնագավառին, որը ներառում է մարդկային գործունեության եղանակների, միջոցների և մեթոդների այն ամբողջությունը, որն ուղղված է հանրապետությունում և նրա առանձին տարածաշրջաններում բնատնտեսական ներուժի առավել ռացիոնալ օգտագործմանը, ագրարային շուկայի ձևավորմանը, ինվեստիցիոն, վարկային, ֆինանսական հարցերի կարգավորմանը:

1.3.2. Մասնագիտական գործունեության օբյեկտները. հանրապետական և մարզային գյուղատնտեսական կառույցները, պետական գյուղատնտեսական ձեռնարկությունները, գյուղացիական ֆերմերային տնտեսությունները, գյուղատնտեսական կոոպերատիվները և այլն:

1.3.3. Մասնագիտական գործունեության տեսակները.

310110 Ագրարային քաղաքականություն և տարածաշրջանի զարգացում
մասնագիտությամբ
դասիչ, մասնագիտության անվանում

տնտեսագիտության բակալավրը սույն պետական կրթական
որակավորման աստիճան

չափորոշիչով սահմանված հիմնարար և մասնագիտական պատրաստությանը համապատասխան կարող է կատարել մասնագիտական գործունեության հետևյալ տեսակները՝
մշակել ռազմավարական պլաններ, ագրարային շուկայի ձևավորման, ինվեստի-

ցիաների, վարկային, հարկային քաղաքականության վերաբերյալ առաջարկություններ, տեխնոլոգիական գործունեություն և այլն:

1.3.4. Մասնագիտական գործունեության ընդհանրական խնդիրները.

310110 Ագրարային քաղաքականություն և տարածաշրջանի զարգացում
մասնագիտությամբ

դասիչ, մասնագիտության անվանում

տնտեսագիտության բակալավրը կախված մասնագիտական գործու-
որակավորման աստիճան

նեության տեսակից, պետք է պատրաստ լինի լուծելու հետևյալ մասնագիտա-
կան խնդիրները.

ա/ մասնագիտական գործունեության՝ մշակելու ռազմավարական պլաններ, ագրարային շուկաների ձևավորման, վարկային, հարկային քաղաքականության վերաբերյալ,

բ/ փորձարարական-հետազոտական գործունեության՝ ուսումնասիրել արտադրության օպտիմալ մասնագիտացման հարցեր, փորձարկել արտադրության կազմակերպմանը նպաստող տարբեր միջոցառումներ,

գ/ կազմակերպական-կառավարչական գործունեության՝ ակտիվ մասնակցություն դրսևորել ագրարային շուկայի ձևավորման, հարկային ու վարկային քաղաքականության մշակման գործում:

1.3.5. Որակավորման պահանջները.

Մասնագիտական խնդիրները լուծելու նպատակով

տնտեսագիտության բակալավրը կատարում է հետևյալ գործառ-
որակավորման աստիճան

նությունները՝ ուսումնասիրելով ձևավորված ագրարային քաղաքա-
կանությունը և վերլուծելով այն առաջարկություններ է անում դրա կատարելագործման ուղղությամբ, նպաստում է միջոցառումների ներդրմանը

- մասնակցում է Ագր քաղաք. մշակման մասնագիտական
բնագավառ

խնդիրների առաջադրման, ծրագրերի կազմման և լուծմանն ուղղված աշխատանքների բոլոր փուլերին,

- կազմակերպում է նյութերի, միջոցների, սարքավորման, տեխնոլոգիական գործընթացների արդյունավետ օգտագործման գործառնություններ,

- մասնակցում է գյուղատնտեսության գիտահետազոտական
բնագավառ

աշխատանքների կազմակերպման, իրականացման և արդյունքների մշակման բոլոր փուլերին,

- ուսումնասիրում է գյուղատնտեսությանը առնչվող մասնագիտա-
բնագավառ

կան գրականությունը և գիտատեխնիկական ինֆորմացիան, ծանոթ է բնագավառի գիտատեխնիկական նորություններին և նվաճումներին,

- օգտվում է գյուղատնտեսության ինֆորմացիոն տեխնոլոգիաներից,
բնագավառ

տվյալների բազաներից, փորձագիտական համակարգերից և կիրառական ծրագրերի փաթեթներից,

- կազմակերպում է իր ենթակայության ստորաբաժանման աշխատանքը:
տնտեսագիտության բակալավրը պետք է ծանոթ լինի՝

որակավորման աստիճան

- իր մասնագիտական գործունեության բնագավառին առնչվող իրավական ակտերին, որոշումներին, կարգադրություններին, մեթոդական և նորմատիվային նյութերին,

- գործող չափորոշիչներին, բնագավառի սարքավորման, ինֆորմատիկայի միջոցների տեխնիկատնտեսական ցուցանիշներին, դրանց շահագործման կարգացույցներին,

- գիտահետազոտական աշխատանքների իրականացման արդյունքով

ստացված տվյալների ներկայացման, հաշվետվությունների և տեխնիկական փաստաթղթերի կազմման եղանակներին,

- աշխատանքային օրենսդրության հիմունքներին, աշխատանքի պաշտպանության նորմերին և կանոններին:

1.3.6. Մասնագիտական հարմարման հնարավորությունը.

տնտեսագիտության-բակալավր -ը կարող է հարմարվել հարակից մասնա-
որակավորման աստիճան

գիտական գործունեության հետևյալ տեսակներին՝ ագրոնոմիա, անասնաբուծություն, երկրագործություն, արտադրության կառավարում, մարքեթինգ, ագրոէկոլոգիա, վիճակագրություն:

1.4. Շրջանավարտի կրթությունը շարունակելու հնարավորությունը

310110 Ագրարային քաղաքականություն և տարածաշրջանի զարգացում
դասիչ, մասնագիտության անվանում

մասնագիտությամբ բարձրագույն մասնագիտական կրթության հիմնական կրթական ծրագիրը յուրացրած տնտեսագիտության բակալավրը պատրաստ է
որակավորման աստիճան

կրթությունը շարունակելու՝

- կրճատված ժամկետներում՝ ստանալու բակալավրի մասնագետի որակավորման աստիճան 2-րդ մասնագիտության գծով, մագիստրատուրայում՝ ստանալու մագիստրոսի որակավորման աստիճան,
որակավորման աստիճան
- ասպիրանտուրայում (միայն դիպլոմավորված մասնագետի կամ մագիստրոսի հիմնական կրթական ծրագիրը յուրացնելուց հետո)՝ ստանալու գիտությունների թեկնածուի գիտական աստիճան:

2. ԴԻՄՈՐԴԻ ՊԱՏՐԱՍՏԱԿԱՍՈՒԹՅԱՆ ՍԱԿԱՐԴԱԿԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՎՈՂ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐԸ

2.1. Դիմորդի նախորդող կրթական մակարդակը՝

միջնակարգ (լրիվ) ընդհանուր կրթության կամ միջին մասնագիտական կրթության:

2.2. Դիմորդը պետք է ունենա՝ պետական նմուշի վկայական միջնակարգ (լրիվ) ընդհանուր կրթության, կամ միջին մասնագիտական կրթության, կամ նախնական մասնագիտական կրթության մասին, որում կա գրառում դիմորդի միջնակարգ (լրիվ) ընդհանուր կրթություն ստանալու մասին, կամ բարձրագույն մասնագիտական կրթության մասին:

3. 310110 Ագրարային քաղաքականություն և տարածաշրջանի զարգացում
դասիչ, մասնագիտության անվանում

ՍԱՄՆԱԳԻՏՈՒԹՅԱՄԲ տնտեսագիտության բակալավրի
որակավորման աստիճան

ՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ ՀԻՄԱՆԱԿԱՆ ԿՐԹԱԿԱՆ ԾՐԱԳՐԻՆ
ՆԵՐԿԱՅԱՑՎՈՂ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐԸ

3.1. տնտեսագիտության բակալավրի պատրաստման հիմնական
որակավորման աստիճան

կրթական ծրագիրը մշակվում է սույն պետական կրթական չափորոշիչով և ներառում է՝ մասնագիտության ուսումնական պլանը, ուսումնական դասընթացների և պրակտիկաների ծրագրերը:

- 3.2. տնտեսագիտության բակալավրի պատրաստման հիմնական կրթական որակավորման աստիճան
 ծրագրի բովանդակության պարտադիր նվազագույնի իրականացման պայմաններին և ուսումնառության ժամկետներին ներկայացվող պահանջները կանոնակարգվում են սույն պետական կրթական չափորոշիչով:
- 3.3. տնտեսագիտության բակալավրի պատրաստման հիմնական կրթական որակավորման աստիճան
 ծրագիրը ձևավորվում է հանրապետական, բուհական, ուսանողի կողմից ընտրովի և ֆակուլտատիվ բաղադրիչների դասընթացներից:
 Ուսանողի կողմից ընտրովի դասընթացները յուրաքանչյուր կրթաբլոկում բովանդակորեն պետք է լրացնեն հանրապետական բաղադրիչում նշված դասընթացները:
- 3.4. տնտեսագիտության բակալավրի պատրաստման հիմնական կրթական որակավորման աստիճան
 ծրագիրը պետք է նախատեսի հետևյալ կրթաբլոկներում ընդգրկված դասընթացների ուսումնասիրումը՝
 ընդհանուր հումանիտար և սոցիալ-տնտեսագիտական՝ ՀՍ,
 ընդհանուր մաթեմատիկական և բնագիտական՝ ԸԲ,
 ընդհանուր մասնագիտական՝ ԸՄԴ,
 մասնագիտացման՝ ՄԴ,
 ֆակուլտատիվ՝ Ֆ,
 ինչպես նաև եզրափակիչ պետական որակավորումը:
- 3.5. տնտեսագիտության բակալավրի պատրաստման հիմնական կրթական որակավորման աստիճան
 ծրագրի բուհական բաղադրիչի բովանդակությունը պետք է ապահովի շրջանավարտի պատրաստությունը սույն պետական կրթական չափորոշիչով սահմանված որակավորման բնութագրի համաձայն:
 Բուհական բաղադրիչում ընդգրկված դասընթացները երաշխավորական բնույթ են կրում:

4. 310110 Ագրարային քաղաքականություն և տարածաշրջանի զարգացում
 դասիչ, մասնագիտության անվանում

ՄԱՍՆԱԳԻՏՈՒԹՅԱՄԲ տնտեսագիտության բակալավրի
 որակավորման աստիճան
**ՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԿՐԹԱԿԱՆ ԾՐԱԳՐԻ
 ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅԱՆ ՊԱՐՏԱԳԻՐ ՆՎԱԶԱԳՈՒՅՆԻՆ
 ՆԵՐԿԱՅԱՑՎՈՂ ՊԱՀԱՆՁՆԵՐԸ**

Դասիչ Դասընթացների անվանումը և նրանց հիմնական բաժինները

1	2
ՀՍ	ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՀՈՒՄԱՆԻՏԱՐ ԵՎ ՍՈՑԻԱԼ-ՏՆՏԵՍԱԳԻՏԱԿԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՅՆԵՐԻ ԿՐԹԱԲԼՈԿ (45 կրեդիտ)

Հանրապետական բաղադրիչ

1. Ֆիզիկական կուլտուրա 240 ժամ

Ֆիզիկական կուլտուրան ուսանողների ընդհանուր կուլտուրական և մասնագիտական պատրաստվածության գործընթացում: Նրա սոցիալ կենսաբանական հիմքերը: Ֆիզիկական կուլտուրան և սպորտը որպես հասարակական երևույթներ:

Հայաստանի հանրապետության օրենսդրությունը ֆիզիկական կուլտուրայի մասին: Անհատի ֆիզիկական կուլտուրան:

Ուսանողի առողջ կենսակերպի հիմքերը: Աշխատունակության օպտիմալացման նպատակով ֆիզիկական կուլտուրայի միջոցների օգտագործման առանձնահատկությունները:

Ընդհանուր ֆիզիկական և հատուկ պատրաստությունը ֆիզիկական դաստիարակության համակարգում:

ՍՊՈՐՏ. Սպորտի կամ ֆիզիկական վարժությունների համակարգի անհատական ընտրություն:

Ուսանողների մասնագիտական-կիրառական ֆիզիկական պատրաստություն:

Ինքնուրույն պարապմունքների մեթոդիկայի հիմունքները և սեփական օրգանիզմների վիճակի ինքնավերահսկումը:

2.

Հայ ժողովրդի պատմություն 4 կրեդիտ, 120 ժամ

Հայ ժողովրդի ծագումը և կազմավորումը:

Հին հայկական պետության կազմավորման ու զարգացման փուլերը: Արարատյան թագավորության կազմավորումը և անկումը (9-6-րդ դ.դ. մ.թ.ա.): Երվանդունիների համահայկական պետությունը: Արտաշեսյան արքայատոհմի հաստատումը: Տիգրան Մեծ: Արտաշեսյան արքայատոհմի անկումը և Արշակունիների արքայատոհմի հաստատումը: Արշակունիների անկումը,

Հայաստանի բաժանումները: Քրիստոնեության ընդունումը, հայոց գրերի գյուտը:

Հայ ժողովրդի պայքարը հանուն անկախության վերականգման 5-9-րդ - դարերում: Բագրատունիների թագավորության հիմնումն, ամրապնդումը, վերելքը և անկումը: Կիլիկիայի Հայկական պետությունը (11-14-րդ դդ.): Հայ ազատագրական շարժումները 16-18-րդ դդ.: Հայաստանի 1-ին և 2-րդ - բաժանումները Պարսկաստանի և Թուրքիայի միջև:

Հայաստանը 19-րդ դ.: Արևելյան Հայաստանի նվաճումը Ռուսաստանի կողմից: Ռուս-թուրքական պատերազմները և Հայաստանը: Հայկական հարցի միջազգայնացումը: Հայ քաղաքական կուսակցությունների ձևավորումը: Արևմտահայերի զանգվածային կոտորածները 1895-1896թթ.:

Հայ ժողովուրդը առաջին աշխարհամարտի տարիներին: Մեծ եղեռնը: 1917թ. Փետրվարյան, Հոկտեմբերյան հեղափոխությունները և Հայաստանը:

Հայաստանի առաջին հանրապետությունը (1918-1920թթ.): Սևրի պայմանագիրը: Թուրք-հայկական պատերազմը: Հանրապետության անկումը: Հայաստանի խորհրդային հանրապետությունը 1920-1940 թթ.:

Հայ ժողովուրդը երկրորդ աշխարհամարտի տարիներին: Հայաստանի խորհրդային հանրապետությունը 1945-1991 թթ.: Երկրի տնտեսության վերականգնումը: Հայաստանը խրուշչովյան բարենորոգումների, բրեժնևյան հասարակական-քաղաքական կյանքի լճացման և գորբոշովյան վերակառուցման քաղաքականության տարիներին:

Հայաստանի Հանրապետությունը 1991-2003 թթ.: ԽՍՀՄ փլուզումը: Հայաստանի երկրորդ հանրապետության հռչակումը: Անցումը շուկայական հարաբերություններին: Արցախյան հիմնահարցը: Հայրենիք-սփյուռք

կապերը:

3.

Հայոց լեզու և հայ գրականություն 4 կրեդիտ, 120 ժամ

Լեզվի հիմնական գործառնությունները, լեզուն որպես մարդկային մտածողության արտահայտման ու մտքերի ձևավորման միջոց, որպես հաղորդակցության միջոց, որպես մշակութային արժեքների ստեղծման, պահպանման ու կուտակման միջոց, որպես հասարակական-քաղաքական միտումների կրող:

Աշխարհի լեզուները և լեզվաընտանիքները, հայոց լեզվի տեղը հնդեվրոպական լեզվաընտանիքում:

Հայոց լեզվի զարգացման պատմական շրջանները /գրաբար, միջին հայերեն, ժամանակակից հայոց լեզու՝ արևելահայ և արևմտահայ գրական լեզուներ/: Հայոց գիրը և գրչությունը: Մեսրոպյան այբուբենի ստեղծման համազգային պատմական նշանակությունը:

Ուղղագրության, կետադրության և ուղղախոսության ժամանակակից համակարգերը որպես գրավոր և բանավոր խոսքի կարևորագույն չափանիշներ:

Խոսքի կուլտուրայի հիմքերն ու բաղկացուցիչները. ոճաբանության և ճարտասանական արվեստի հիմունքները:

Ժամանակակից հայերենում ոճի հիմնական տեսակների բնութագրումը. գործառական, իրադրական և անհատական ոճեր:

Գործառական ոճեր:

Առօրյա խոսակցական ոճի ընդհանուր բնութագիրը: Գրական լեզվի ներկա վիճակի և նրա հետագա զարգացման ընթացքի առումով առօրյա խոսակցական ոճի ազդեցության դրական և բացասական միտումները: Ժամանակակից հայոց գրական լեզվի անադարտության պահպանման հիմնական խնդիրները:

Գիտական ոճի ընդհանուր բնութագիրը: Գիտական և կրթական-ուսումնական ոլորտների գործունեության լեզվական-խոսքային չափանիշները:

Վարչագործարարական ոճի ընդհանուր բնութագիրը: Վարչատնտեսական, օրենսդիր, օրինաստեղծ և պետական կառավարման, ինչպես նաև քաղաքական, միջազգային, դիվանագիտական ոլորտներում կիրառվող լեզվական-խոսքային չափանիշների առանձնահատկությունները: Այդ ոլորտներին վերաբերող փաստաթղթերի կազմման և դրանց համակարգման հիմնական սկզբունքները: Գովազդային տեքստերի ձևավորման և դրանց մատուցման հիմնական եղանակները:

Հրատարակատեսական ոճի ընդհանուր բնութագիրը: Հուզական-հոգեբանական ներգործության և փաստարկվածության ու տրամաբանականության մոտեցումների համադրումը որպես այդ ոճի գործառնության հիմնական սկզբունք:

Գեղարվեստական ոճի ընդհանուր բնութագիրը: Այդ ոճի հիմնական չափանիշների /գրական լեզվի մաքրությունն ու կատարելությունը, գեղագիտականությունը/ պարզաբանումը հայ և համաշխարհային գրական մեծագույն արժեքների օրինակով:

Ճարտասանական արվեստի պատմության և հիմնական սկզբունքների համառոտ ակնարկ:

Ճարտասանական արվեստի կազմախոսական-բնախոսական հիմքերը. ձայնի դրվածքը, շնչառության տեխնիկան, հնչյունի ձևավորման և արտաբերման տեխնիկան ու կուլտուրան: Խոսքի կազմակերպման հոգեբանական, հուզական և տրամաբանական մեխանիզմները:

4.

Ռուսաց լեզու և խոսքի մշակույթ 4 կրեդիտ, 120 ժամ

Գյուղատնտեսության համար մասնագետներ պատրաստելու խնդիրները որոշարկում են «Ռուսաց լեզու» դասընթացի հաղորդակցական և պրակտիկ բնույթը. անհատական խոսքի և երկխոսության, ընթերցելու և գրելու, ընկալման և խոսակցական ունակությունների ձևավորումը և զարգացումը:

Գործառնական-իմաստաբանական հիմքի վրա խմբավորված քերականական գիտելիքների ուսուցումը դիդակտիկ սկզբունքների և ուսումնական նյութի բաշխվածության հաշվառմամբ:

Նվազագույնի հասցված բառային-քերականական նյութի մատուցումը որպես խոսքի կուլտուրայի կատարելագործման, խոսակցական սխալների կանխատեսման և դրանց վերացման լեզվական հիմք:

Ուսուցանվող լեզվի երկրի մշակույթը և ավանդույթները:

Խոսքի բարեկանոնության /կանոնավորության/ տարբեր միջոցների կիրառումը որոշակի իրավիճակներում:

Խոսելու ունակությունը. անհատական խոսքի և երկխոսության կազմակերպումը օգտագործվող պարզ բառային-քերականական միջոցների կիրառմամբ:

Հրապարակային խոսքի հիմունքները /բանավոր հաղորդում, զեկույց և այլն/

Խոսքի ընկալումը. անհատական խոսքի և երկխոսության ըմբռնումը կենցաղային և մասնագիտական հաղորդակցման ոլորտներում:

Ընթերցանություն. տեքստերի տեսակները, ոչ բարդ տեքստեր և մասնագիտական ուղղվածության տեքստեր:

Գրավոր խոսքի ունակություն. համառոտագրում, ռեֆերատ, հաղորդում, դրույթներ:

Վարչագործարարական ոճ /դիմում, ստացական, արձանագրություն, տեղեկանք և այլն/:

Ըստ գյուղատնտեսության ոլորտի առանձին մասնագիտացումների՝ մասնագիտական տերմինների հատուկ բառացանկեր և տեքստեր:

6.

Օտար լեզու 8 կրեդիտ, 240 ժամ

Անգլերեն լեզու

Հնչյունների արտասանության, ինտոնացիայի, շեշտադրական համակարգի և ուսուցանվող լեզվում խոսքի ռիթմի յուրահատկությունը, տառադարձության ընթերցանությունը:

Ընդհանուր և տերմինաբանական բնույթի 2000 ուսուցողական բառային միավորով բառապաշարի նվազագույն:

Ըստ կիրառման բնագավառի /կենցաղային, տերմինաբանական, ընդհանուր գիտական, պաշտոնական և այլն/ հասկացություն բառապաշարների տարբերակման մասին:

Հասկացություն բառակազմական հիմնական միջոցների մասին:

Հասկացություն ազատ և կայուն բառակապակցությունների, դարձվածաբանական միավորների մասին:

Գրավոր և բանավոր հաղորդակցության ժամանակ առանց իմաստի աղճատման ընդհանուր բնույթի հաղորդակցումն ապահովող քերականական երևույթներ:

Ուսումնասիրվող լեզվի երկրների մշակույթն ու սովորույթները:

Բանավոր խոսքը: Պաշտոնական և ոչ պաշտոնական շփման ընդհանուր հաղորդակցական իրադրություններում առավել չափով օգտագործ-

վող և հարաբերականորեն պարզ բառային-քերականական միջոցների օգտագործումը երկխոսության մեջ և անհատական խոսքում: Հրապարակային խոսքի հիմունքները /բանավոր հաղորդում, զեկույց/:

Ունկնդրում: Կենցաղային և մասնագիտական հաղորդակցման բնագավառներում երկխոսության և անհատական խոսքի ըմբռնումը:

Ընթերցանություն: Տեքստերի տեսակները. ոչ բարդ գործնական բնույթի և լայն մասնագիտական ուղղվածության տեքստեր:

Գրավոր խոսքը: Խոսքային ստեղծագործությունների տեսակները. կենսագրություն, փոքր զեկույցներ, անձնական նամակ, գործնական նամակ, ռեֆերատ:

Ըստ գյուղատնտեսության ոլորտի առանձին մասնագիտացումների՝ մասնագիտական տերմինների հատուկ բառացանկեր և տեքստեր:

Ֆրանսերեն լեզու

Դասընթացի ուսուցումը, որը պայմանականորեն բաժանվում է փուլերի, հետապնդում է հետևյալ պահանջները.

- ուսանողը պետք է ուսումնասիրի և յուրացնի ֆրանսերեն հնչյունների արտաբերման առանձնա-հատկությունները, շեշտադրությունն ու ռիթմիկ խմբերը, խոսքի մեջ ֆրանսերենին բնորոշ հնչյունների կապակցման ձևերը, ֆրանսերեն նախադասության ինտոնացիան՝ կախված նախադասության բնույթից, ուղղագրական նշանները,

- նվազագույն բառապաշարը՝ մոտ 2000 բառային միավոր, պետք է լինի ինչպես ընդհանուր բնույթի, այնպես էլ մասնագիտական բնույթի,

- խոսքային գիտելիքների ուսուցանումը պետք է ունենա տարբերակված բնույթ՝ ըստ գործածության ոլորտի /կենցաղային, տերմինաբանական, ընդհանուր գիտական, պաշտոնական և այլն/,

- գաղափար կայուն բառակապակցությունների, դարձվածաբանական միավորների մասին,

- գաղափար բառակազմական հիմնական ձևերի մասին,

- քերականական այնպիսի գիտելիքների և հմտությունների ձեռքբերում, որոնք հնարավոր են դարձնում ուսանողի գրավոր կամ բանավոր հաղորդակցությունը ընդհանուր թեմաների շուրջ, ինչպես նաև այնպիսի գիտելիքների ուսուցում, որոնք անհրաժեշտ են մասնագիտական խոսքի գարգացման համար,

- Ֆրանսիայի մշակույթի, քաղաքակրթության, ազգային ավանդույթների մասին տեղեկատվության,

- հնարավորինս շատ և վարժ խոսելու հմտություն. առավել գործնական և հարաբերականորեն պարզ բառային-քերականական միջոցների օգտությամբ երկխոսության ծավալում կամ շարադրանք հիմնական հաղորդակցային իրավիճակներում՝ պաշտոնական և ոչ պաշտոնական շփումների ժամանակ,

- ծանոթացում մամուլի լեզվին /բանավոր տեղեկատվություն, զեկույցումներ/,

- ընթերցանություն. ոչ բարդ տեքստերի ընթերցում ինչպես լայն պրոֆիլի, այնպես էլ մասնագիտական բանույթի,

- գրավոր խոսք. զեկույցներ, շարադրություններ:

Ըստ գյուղատնտեսության ոլորտի առանձին մասնագիտացումների՝ մասնագիտական տերմինների հատուկ բառացանկեր և տեքստեր:

Գերմաներեն լեզու

Ծրագիրը ենթադրում է գերմաներեն լեզվի իմացության գործնական կի-

րառում, լեզվին բնորոշ ճիշտ շեշտադրություն և արտասանություն: Քերականական անհրաժեշտ գիտելիքների ձեռք բերումը, նրանց կիրառումը բանավոր խոսքում և թարգմանչական աշխատանքում: Ուսանողական ընդհանուր բառապաշարի տերմինաբանական բնույթի 2000 բառային նվազագույն միավոր:

Բառապաշարի տարբերակում ըստ կիրառման բնագավառի /կենցաղային, տերմինաբանական, գիտական, պաշտոնական/:

Ընդհանուր հասկացություն բառակազմությանը վերաբերող միջոցների մասին:

Ընդհանուր հասկացություն ազատ և կայուն բառակապակցությունների ու դարձվածաբանության վերաբերյալ:

Քերականական հմտությունների իմացությունը գրավոր և բանավոր հաղորդակցության ժամանակ առանց աղճատման ընդհանուր բնույթի հաղորդակցումն ապահովելու համար:

Ուսուցանվող լեզվի երկրների մշակույթի և սովորույթների յուրացում:

Ընկալումը բանավոր խոսքի ընթացքում:

Առաջադրված հարցերին համապատասխանորեն արձագանքելու կարողություն:

Անհատական խոսքով և երկխոսությամբ ներկայացվող տեքստեր:

Հրապարակային խոսքի հիմունքներ /բանավոր հաղորդում, զեկույց և այլն/:

Տեքստերի ճիշտ ընտրություն՝ ոչ բարդ գործնական բնույթի և լայն մասնագիտական բնույթի:

Գրավոր խոսքի զարգացում, որն ուղեկցվում է տարբեր խոսքային ստեղծագործությունների հիմքի վրա՝ զեկույցներ, ռեֆերատներ:

Ըստ գյուղատնտեսության ոլորտի առանձին մասնագիտացումների՝ մասնագիտական տերմինների հատուկ բառացանկեր և տեքստեր:

6.

Մշակութաբանություն 2 կրեդիտ, 60 ժամ

Մշակութաբանություն և մշակույթի պատմություն: Մշակութաբանական տեսություններ: Մշակույթի կառուցվածք և գործառույթներ: Հոգևոր մշակույթը նրա տարրերը: Մշակութային ժառանգորդում, նորարարություն, ավանդապահություն: Զանգվածային և էլիտար մշակույթ: Արևելք և Արևմուտք մշակութային առնչություններ: Մշակույթ և քաղաքակրթություն:

Նախնադարի մշակույթ և դիցաբանական աշխարհայացք: Արվեստի տեսակների առաջացումը:

Հին աշխարհի մշակույթը. Միջագետք, Հնդկաստան, Չինաստան, Եգիպտոս, Հայաստան: Կրոնա-դիցաբանական, կրոնա-փիլիսոփայական համակարգեր և արվեստ:

Միջնադարյան մշակույթ և գեղարվեստական ոճեր: Վերածննդի մշակույթ: Հումանիզմ և արվեստ: Մշակույթը 17-20-րդ դարերում: Դարաշրջաններ և գեղարվեստական ուղղություններ:

“Մշակութաբանություն” առարկայի դասընթացը նպատակ է հետապնդում ուսանողության մշակութաբանական զգացողության դաստիարակության գործում, ձևավորում նրանց մեջ մի նոր գիտակցություն, առանց որի անհնար է մարդկային կյանքը, մարդու գործունեությունը մշակույթից դուրս:

7.

Քաղաքագիտություն 3 կրեդիտ, 90 ժամ

Քաղաքագիտության օբյեկտը և առարկան, մեթոդները, գործառույթներ-

րը: Քաղաքագիտության և այլ հասարակագիտական առարկաների փոխհարաբերությունները: Քաղաքական ուսմունքների զարգացման հիմնական փուլերը (Անտիկ աշխարհ, միջնադար, նոր և նորագույն շրջան): Հայ քաղաքական մտքի ավանդույթներն, արմատները, սոցիոմշակութային հիմքերը: Արդի քաղաքագիտական դպրոցները:

Քաղաքագիտություն և քաղաքական իշխանություն: Քաղաքական իշխանության իրականացման մեխանիզմները, արդյունավետությունը և լեգիտիմությունը: Քաղաքական համակարգ: Քաղաքական ռեժիմ (վարչակարգ): Դեմոկրատիայի ժամանակակից տեսություններն ու մոդելները: Պետություն, գործառույթները, ձևերը: Պետական իշխանության մարմինները Հայաստանում: Իրավական և սոցիալական պետություն: Խորհրդարան և խորհրդարանականություն: Կառավարման նախագահական, կիսանախագահական և խորհրդարանական ձևերի համեմատական վերլուծությունը:

Քաղաքական իշխանության սոցիալական սուբյեկտները:

Շահերի խմբեր, քաղաքական լիդերություն և քաղաքական լիդերներ, էլիտա: Ընտրություններ և ընտրական համակարգեր: ՀՀ ընտրական համակարգը: Քաղաքական կուսակցություններ և կուսակցական համակարգեր: Բազմակուսակցական համակարգի կայացումը Հայաստանում:

Քաղաքական գործընթացներ: Քաղաքական արդիականացում: Քաղաքական արդիականացման առանձնահատկությունները ՀՀ-ում: Քաղաքական կոնֆլիկտներ և դրանց լուծման ուղիները: Քաղաքական տեխնոլոգիաներ:

Համաշխարհային քաղաքական գործընթացներ և միջազգային հարաբերություններ: Արդի համաշխարհային հարաբերությունների աշխարհաքաղաքական վերլուծություն: Հայաստանի ազգային շահերը նոր աշխարհաքաղաքական իրավիճակում:

Քաղաքական գլոբալիստիկա. ընդհանուր բնութագիրը, համամարդկային հիմնահարցերի լուծման քաղաքական ուղիները: Քաղաքական կանխատեսում:

8.

Իրավագիտություն 5 կրեդիտ, 150 ժամ

Պետությունն ու իրավունքը: Գրանց դերը հասարակության կյանքում: Պետության և իրավունքի ծագումը, էությունը, հատկանիշները, գործառույթները, կառուցակարգը, ձևերը:

Իրավունքի նորմերը և աղբյուրները: Նորմատիվային իրավական ակտերի հասկացությունը, տեսակները: Օրինականության հասկացությունը:

Հայաստանի Հանրապետության իրավունքի համակարգը: Իրավունքի ճյուղերը:

Սահմանադրական իրավունք: Պետության և անհատի փոխհարաբերության հիմքերը: Քաղաքացիների իրավական վիճակի սկզբունքները: Պետական մարմինների համակարգը և տեսակները:

Քաղաքացիական իրավունք: Քաղաքացիական իրավահարաբերություն: Իրավաբանական անձինք, դրանց տեսակները, և կազմավորման առանձնահատկությունները: Անձնական ոչ գույքային բարիքները: Սեփականության իրավունք: Գրավի իրավունք: Գործարքներ և ներկայացուցչություն: Հայցային վաղեմություն: Պարտավորություններ: Պայմանագիր:

Հեղինակային իրավունք: Բույսերի նոր սորտերի և կենդանիների նոր ցեղերի նկատմամբ իրավունքների պահպանություն: Ժառանգական իրավունք:

Աշխատանքային իրավունք: Աշխատանքային պայմանագրեր: Աշխա-

տանքային վեճեր:

Վարչական իրավունք: Պետական կառավարման մարմինների համակարգը և տեսակները:

Քրեական իրավունք: Հանցագործության հասկացությունը և դրա տեսակները: Քրեական պատասխանատվության հիմքը: Քրեական պատիժը և պատժի տեսակները:

Հողային իրավունք: ՀՀ Հողային օրենսդրությունը: Հողային վեճերի լուծումը:

Իրավակարգի պահպանության և հանցավորության դեմ պայքարող մարմինների խնդիրներն ու համակարգը: ՀՀ դատական համակարգը: Դատախազության մարմինների համակարգը: ՀՀ ոստիկանության մարմինները: Արդարադատությունը դրա խնդիրները:

Քաղաքացիական դատավարության իրավունքը: Քրեական դատավարության իրավունքը: Ապացույցներ, իրեղեն ապացույցներ: Դատավարական հարկադրանքի միջոցները: Ձերբակալում: Խափանման միջոցներ: Բերման ենթարկելը:

Միջազգային իրավունք: Միջազգային իրավունքի սկզբունքները և սուբյեկտները: Միջազգային պայմանագրեր: Միջազգային իրավունքի աղբյուրները:

10.

Տնտեսագիտական սոցիոլոգիա 3 կրեդիտ, 90 ժամ

Դասընթացը ընդգրկում է հետևյալ թեմաները՝

- սոցիոլոգիան որպես գիտություն, ուսումնասիրության առարկան, օբյեկտը, խնդիրները, գործառույթները: Սոցիոլոգիայի զարգացման փուլերը և դպրոցները,
- ուսումնասիրության մեթոդները: Ընտրանք: Փաստաթղթերի վերլուծություն, դիտում, հարցում: Հետազոտության արդյունքների վերլուծություն,
- տնտեսական մոտիվացիա և ռացիոնալիզմի տիպեր: Պահանջմունքների դասակարգման Ա.Մալուոի սանդղակի բնութագրությունը,
- աշխատաշուկայի ձևավորումը և զարգացումը սոցիոլոգիայում: Գործազրկության ձևերը և դրա սոցիալ-հոգեբանական հետևանքները,
- տնտեսական ադապտացիա, դրա ձևերը և էտապները: Ադապտացիայի դեկավարման օբյեկտիվ և սուբյեկտիվ գործոնները,
- աշխատանքային կոնֆլիկտներ: Կոնֆլիկտների ծագման պատճառները, ձևերը և լուծման ուղիները,
- սոցիալ-տնտեսական շերտավորում, դրա պատճառները, չափանիշները, ձևերը,
- գործարարության հիմնախնդիրները, զարգացման պատմական տիպերը: Գործարարի սոցիալ-հոգեբանական կերպարի բնութագրությունը,
- մարդը տնտեսական գաղափարախոսության համակարգում: Տնտեսական գաղափարախոսության ձևերը,
- փող, ֆինանսներ, բորսա, հարկեր: Դրանց սոցիալ-հոգեբանական տեսանկյունները:

11.

Տնտեսագիտության տեսություն 10 կրեդիտ, 300 ժամ

Տնտեսագիտության տեսության ընդհանուր հիմունքները:

Տնտեսագիտության տեսության առարկան, գործառույթները և մեթոդները: Տնտեսագիտության տեսության զարգացման հիմնական փուլերը: Տնտեսական մտածելակերպի հիմնական սկզբունքները: Բարիքը և նրա

դասակարգումը: Պահանջմունքներ: Ռեսուրսներ և արտադրության գործոններ: Տնտեսական ընտրություն: Տնտեսական հարաբերություններ: Սեփականություն և տնտեսվարում: Տնտեսական համակարգերը, դրանց տիպերը և մոդելները: Արտադրական հնարավորությունների կոր: Տնտեսական արդյունավետություն: Տնտեսական ռազմավարություն և տնտեսական քաղաքականություն:

Միկրոտնտեսագիտություն: Շուկա: Առաջարկի օրենք, պահանջարկի օրենք: Անհատական և շուկայական պահանջարկ, առաջարկ հավասարակշռված զին: Սպառողի և արտադրողի վարքագծերի տեսությունները: Պահանջարկի գործոնները: Եկամտի էֆեկտ և փոխարինման էֆեկտ: Առաձգականություն: Առաջարկը և նրա գործոնները: Սահմանային արտադրողականության անկման օրենքը: Մասշտաբի էֆեկտ: Գնի էությունը, գործառույթները և համակարգը, գնային խտրականություն: Մրցակցությունը և նրա տեսակները: Մենաշնորհ, բնական մենաշնորհ, օլիգոպոլիս, մենաշնորհային մրցակցություն, մուտքի և ելքի արգելքները ճյուղում, համեմատական առավելություն: ձեռնարկության հասկացությունը, արտադրության համակենտրոնացումը և կենտրոնացումը, դեվիդիտի-կացիա: Արտադրական գործառույթ: Արտադրության գործոնների շուկաներ: Ծախսերը և դրանց տեսակները (հաստատուն, փոփոխուն, հաշվապահական, տնտեսական, սահմանային ծախսեր, այլընտրանքային ծախսեր): Հաշվապահական և տնտեսական շահույթ: Հասույթի և ծախսերի միջին և սահմանային մեծությունները, արդյունավետություն, փոխհատուցում արտադրության մասշտաբից /նվազող, անփոփոխ, աճող/: Ձեռներեցության տնտեսական բնույթը, գործառույթները և ակտիվացման պայմանները, տնտեսական ռիսկ:

Աշխատանքի շուկա: Աշխատանքի առաջարկը և պահանջարկը: Աշխատավարձ և զբաղվածություն, բյուջետային սահմանափակում, անտարբերության կոր: Կապիտալի շուկա: Տոկոսադրույթ և ինվեստիցիա: Հողի շուկա: Ռենտա: Ընդհանուր հավասարակշռություն և բարեկեցություն: Եկամուտների բաշխումը: Անհավասարություն: Պետության դերը:

Մակրոտնտեսագիտություն: Ազգային տնտեսությունը որպես ամբողջություն: Մակրոտնտեսական ցուցանիշներ: Համախառն ներքին արդյունք, նրա չափման եղանակները: Ազգային եկամուտ: Տնօրինվող անձնական եկամուտ: Գների ինդեքսները: Ազգային հարստություն, նրա կառուցվածքը: Համախառն ներքին արդյունքի դինամիկան ՀՀ-ում: Ազգային տնտեսության ճյուղային և բաժանմունքային կառուցվածքներ: Ամբողջական պահանջարկ և ամբողջական առաջարկ, դրանց հավասարակշռություն (AD-AS մոդելը): Սպառում, խնայողություն, դրանց միջին և սահմանային հակումները, գործառույթները: Խնայողություն և ինվեստիցիա: Մակրոտնտեսական հավասարակշռություն և իրական տոկոսադրույթ (IS-LM մոդելը): Մուլտիպլիկատորի էֆեկտը: Գործազրկությունը և նրա ձևերը: Ինֆլյացիան և նրա տեսակները: Տնտեսական պարբերաշրջանները: Տնտեսական աճը և տնտեսական զարգացումը: Տնտեսական աճի մոդելը: Պետական ծախսեր և հարկեր: Փողի էությունը, փողի շուկա, փողի պահանջարկը և առաջարկը, դրամաշրջանառություն, փողի տեսությունները: Պետական բյուջե, նրա դեֆիցիտը և ավելցուկը, արժույթի ֆիքսված և լողացող կուրս: Բանկային համակարգ: Գրամավարկային քաղաքականություն: Միջազգային տնտեսական հարաբերություններ: Արտաքին առևտուր և արտաքին քաղաքականություն: Վճարային հաշվեկշիռ: Տարադրամի կուրսը:

Անցումային շրջանի հիմնական գծերը և առանձնահատկությունները ՀՀ-ում: Սեփականաշնորհում: Բաշխումը և եկամուտները: Տնտեսության

կառուցվածքային տեղաշարժերը: Սոցիալական ոլորտի վերափոխումները: Բաց տնտեսության ձևավորումը:

12.

Փիլիսոփայություն 4 կրեդիտ, 120 ժամ

Փիլիսոփայություն առարկան: Փիլիսոփայության ձևավորումը հետազոտության ոլորտները, աշխարհայացքային հիմնախնդիրները: Փիլիսոփայական գիտելիքների կառուցվածքը: Փիլիսոփայության տեղը և դերը գիտության և մշակույթի ոլորտում:

Փիլիսոփայության զարգացման հիմնական փուլերը: Անտիկ Հունաստանի, միջին դարերի, հայոց քրիստոնեական ջատագովական, նոր և նորագույն ժամանակաշրջանի փիլիսոփայական միտքը:

Ուսմունք կեցության մասին: Տարածությունը, ժամանակը, շարժումը կեցության դրսևորման եղանակ: Շարժման, ժամանակի, տարածության վերաբերյալ դասական և հարաբերականության տեսությունները: Շարժում և զարգացում: Գետերմինիզմ և ինդետերմինիզմ: Օրենք և օրինաչափություն:

Գիտակցություն: Նյութականը և իդեալականը: Գիտակցականը և անգիտակցականը: Լեզու և մտածողություն:

Ճանաչողություն: Առօրեական, գիտական, կրոնական, փիլիսոփայական ճանաչողություն: Գիտելիք և հավատ: Ըմբռնում և բացատրություն: Իմացության զգայական և ռացիոնալ աստիճանները: Ստեղծագործության, բանավեճի, փաստարկման, ինտուիցիայի դերը կենսաբանական հետազոտություններում:

Ճշմարտության հիմնախնդիրը: Ճշմարտության կոնկրետությունը, բացարձակությունը, օբյեկտիվությունը, հարաբերականությունը: Ճշմարտության չափանիշները:

Գիտական ճանաչողության կառուցվածքը: Գիտական իմացության էմպիրիկ և տեսական մակարդակները: Գիտական հետազոտության մեթոդները: Գիտության դերի արժեքավորումները փիլիսոփայության մեջ: Գիտատեխնիկական հեղափոխություն:

Մարդու կեցության իմաստը: Մարդը սոցիալական միջավայրի արդյունք, կենսաբանական, հոգեկան նախահիմքերի ամբողջություն: Ազատություն և պատասխանատվություն: Բարոյականություն, արդարություն, իրավունք: Բարոյական արժեք: Գեղագիտական և կրոնական արժեքներ: Խղճի ազատություն:

Բնություն և հասարակություն: Հասարակության դասային շերտավորման հիմքերը: Քաղաքացիական հասարակություն և պետություն: Ազատություն և անհրաժեշտություն: Հասարակության զարգացման օբյեկտիվ և սուբյեկտիվ գործոնները: Սոցիալական հեղափոխություն:

Փիլիսոփայության հիմնական ուղղությունները և դպրոցները: 20-րդ դարի փիլիսոփայական հիմնական հոսանքները:

Կենսաբանության և էկոլոգիայի փիլիսոփայական հիմնախնդիրները: Էկոլոգիան և քաղաքականությունը: Էկոլոգիական աղետ: Բնապահպանական շարժումներ:

Հանրապետական բաղադրիչ

ԸՆՏՐՈՎԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՆԵՐԻ ԿՐԹԱԲԼՈԿ

Կրոնի պատմություն

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԱԹԵՄԱՄԱՏԻԿԱԿԱՆ ԵՎ ԲՆԱԳԻՏԱԿԱՆ

ԴԱՍԸՆԹԱՑՆԵՐԻ ԿՐԹԱԲԼՈԿ

ԸԲ.

1.

Հանրապետական բաղադրիչ

Կենսագործունեության անվտանգություն 3 կրեդիտ, 90 ժամ)

Ներածություն: «Կենսագործունեության անվտանգություն» առարկայի դերը, նպատակն ու խնդիրները: «Մարդ-մեքենա-միջավայր» համակարգը: Վտանգավոր և վնասակար արտադրական գործոնների բնութագիրը և առողջ ու անվտանգ աշխատանքային պայմանների ստեղծման հիմնական ուղիները: Կենսագործունեության անվտանգության միջոցառումների ներդրման տնտեսական արդյունավետության որոշումը: «Կենսագործունեության անվտանգության» բնագավառին վերաբերող նորմատիվա-իրավական փաստաթղթերը, հիմնական օրենսդրական ակտերը, աշխատանքային, քաղաքացիական և քրեական օրենսգրքերը: «Կենսագործունեության անվտանգություն» ծառայության կառուցվածքը և խնդիրները, ղեկավարների և մասնագետների իրավունքներն ու պարտականություններն այս բնագավառում: Արտադրական վնասվածության և մասնագիտական հիվանդությունների ուսումնասիրման մեթոդները, տնտեսական հետևանքները և գնահատման եղանակները: Կենսագործունեության անվտանգության միջոցառումների պլանավորումը և ֆինանսավորումը: Աշխատատեղերի օդերևութաբանական և միկրոկլիմայական պարամետրերի նորմավորման սկզբունքները և նորմաները, չափման և հսկման միջոցներն ու եղանակները: Արտադրական աղմուկ, վիբրացիա և վնասակար ճառագայթումներ: Դրանցից պաշտպանվելու եղանակները, չափման և հսկման միջոցները: Էլեկտրահարվածից պաշտպանվելու կազմակերպչական միջոցառումներն ու տեխնիկական միջոցները: Անպրոպապաշտպանություն: Հրդեհ, հրդեհների սոցիալ-տնտեսական հետևանքները: Շենքերի և շինությունների հրակայունությունը, դրա բարձրացման եղանակները: Կրակմարիչ տեխնիկա: Տեսակները, կառուցվածքը և աշխատանքի սկզբունքը: Հակահրդեհային ահազանգում և ջրամատակարարում: Հրդեհի ժամանակ մարդկանց էվակուացիայի, նյութական միջոցների հեռացման և պահպանման կարգը:

2.

Քաղաքացիական պաշտպանություն և արտակարգ իրավիճակների անվտանգություն 5 կրեդիտ, 150 ժամ

Ներածություն: Արտակարգ իրավիճակների և քաղաքացիական պաշտպանության համակարգ, խնդիրներն ու նշանակությունը: Քաղաքացիական պաշտպանության կառուցվածքն ու կազմավորումները: Արտակարգ իրավիճակներ, դրանց դասակարգումը, բնութագրերը և կանխարգելման ուղիները: Ռադիացիան և քիմիական վարակման օջախներ: Տեղանքի ռադիոակտիվ վարակում, ռադիոակտիվ վարակվածության աղբյուրները և ռադիոակտիվ ճառագայթման չափման միավորները: Մարտական թունավոր քիմիական նյութերի դասակարգումը, բնութագիրը, ներգործության ձևերը և դրանցից պաշտպանվելու եղանակները: Ռադիացիոն և քիմիական իրադրության գնահատման մեթոդները: Դոզաչափական և քիմիական հետախուզության սարքերի տեսակները, կառուցվածքը և աշխատանքի սկզբունքները: Բնակչության պաշտպանության կազմակերպումը

արտակարգ և պատերազմական իրավիճակներում: Ապաստարաններ, հակառադիոակտիվացիոն և պարզագույն թաքստոցները: Անհատական պաշտպանական միջոցների տեսակները, դրանց պահպանման, բաշխման և օգտագործման կարգը: Արտակարգ իրավիճակների ռիսկի գնահատումը: Ռիսկի կվանտիֆիկացիան, անհատական ռիսկի ուսումնասիրման և գնահատման մեթոդները: Արտակարգ և պատերազմական իրավիճակներում գյուղատնտեսական օբյեկտների գործունեության կայունության ապահովման հիմնական ուղղություններն ու մեթոդները: Արտակարգ և պատերազմական իրավիճակներում փրկարարական և անհետաձգելի վթարային վերականգնողական աշխատանքների կազմակերպումն ու անցկացումը: Գյուղատնտեսության վարումը ռադիոակտիվ աղտոտվածության պայմաններում:

3.

Ազրոէկոլոգիա և շրջակա միջավայրի պահպանություն 3 կրեդիտ, 90 ժամ

Կենսոլորտը և մարդը: Էկոհամակարգեր, օրգանիզմները և միջավայրի փոխհարաբերությունները: Ազրոէկոհամակարգերը և դրանց գործելակերպը տեխնոգենեզիսի պայմաններում: Շրջակա միջավայրի գլոբալ հիմնախնդիրները: Բանական ռեսուրսների արդյունավետ օգտագործման և բնության պահպանության էկոլոգիական սկզբունքները: Միջազգային համագործակցությունը և շրջակա միջավայրի պահպանության հիմնախնդիրները: Մթնոլորտի օդի, ջրի, հողերի, բուսական ու կենդանական աշխարհի պահպանությունը և դրանց արդյունավետ օգտագործումը: Քիմիացման էկոլոգիական հիմնախնդիրները: Բույսերի պաշտպանության կենսաբանական պայքարը և շրջակա միջավայրը: Երկրագործության ավանդական և այլընտրանքային համակարգերը: Կենսաբազմազանությունը և էկոհամակարգերի կայունությունը: Էկոլոգիական տեսակետից անվտանգ գյուղատնտեսական մթերքների արտադրության տեխնոլոգիաները: Կայուն էկոհամակարգերի ստեղծման սկզբունքները: Ռեսուրսախնայողական տեխնոլոգիաները գյուղատնտեսության մեջ: Ազրոէկոլոգիական մոնիթորինգ, տարածքների էկոլոգիական վիճակի գնահատումը: Էկոլոգիական քաղաքականությունը և գյուղատնտեսության էկոլոգիացման հիմնախնդիրները:

4.

Բարձրագույն մաթեմատիկա 11 կրեդիտ, 330 ժամ

Անալիտիկ երկրաչափություն: Կոորդինատների մեթոդ: Հիմնական խնդիրները հարթության վրա: Ուղղի հավասարման տարբեր տեսքերը հարթության վրա: Երկու ուղիղների կազմած անկյունը: Երկրորդ կարգի կորեր:

Գծային հանրահաշիվ: Որոշիչներ և նրանց հատկությունները: Գործողություններ մատրիցների հետ: Հակադարձ մատրից: n անհայտով n գծային հավասարումների համասեռ և ոչ համասեռ համակարգեր: Կրամերի կանոնը: n անհայտով m գծային հավասարումների համակարգեր: Գաուսի մեթոդը: Մատրիցի ռանգը: Կոմպլեքս թվեր: n չափանի վեկտորական և էվլիդյան տարածություններ: n չափանի վեկտորների սիստեմի գծային կախվածությունը և անկախությունը: Բազիս: Վեկտորների սիստեմի ռանգը: Գծային ձևափոխություններ և նրանց մատրիցը: Անցում մի բազիսից մյուսին: Մատրիցի սեփական արժեք և սեփական վեկտոր: Նրանց հատկությունները: Քառակուսային ձևեր: Քառակուսային ձևի բերումը կանոնական տեսքի:

Մաթեմատիկական անալիզ: Թվային հաջորդականություններ: Անվերջ փոքր և անվերջ մեծ հաջորդականություններ և նանց հատկությունները: Չուզամետ հաջորդականությունների հատկությունները: Մոնոտոն

հաջորդականություններ: „ե., թիվը: Մեկ փոփոխականի ֆունկցիա: Ֆունկցիայի սահմանը և անընդհատությունը: Երկու նշանավոր սահմաններ: Անընդհատ ֆունկցիայի հատկությունները: Ֆունկցիայի ածանցյալը և նրա երկրաչափական իմաստը: Ֆունկցիայի դիֆերենցիալը: Բարձր կարգի ածանցյալներ և դիֆերենցիալներ: Դիֆերենցիալ հաշվի հիմնական թեորեմները: Անորոշությունների բացումը: Ֆունկցիայի հետազոտումը դիֆերենցիալ հաշվի մեթոդներով և գրաֆիկի կառուցումը: Մի քանի փոփոխականների ֆունկցիաներ: Հիմնական հասկացողություններ, սահմանը և անընդհատությունը, մասնակի ածանցյալներ, դիֆերենցիալ: Ածանցյալ ըստ ուղղության: Գրադիենտ: Ֆունկցիայի էքստրեմումները: Նվազագույն քառակուսիների մեթոդը: Անորոշ ինտեգրալ: Անորոշ ինտեգրալի հաշվման եղանակները: Ռացիոնալ կոտորակների, իռացիոնալ և եռանկյունաչափական արտահայտությունների ինտեգրումը: Որոշյալ ինտեգրալ և նրա հատկությունները: Նյուտոն-Լայբնիցի բանաձևը: Որոշյալ ինտեգրալի հաշվման եղանակները: Անիսկական ինտեգրալներ: Որոշյալ ինտեգրալի կիրառությունները: Մովորական դիֆերենցիալ հավասարումներ: Անջատվող փոփոխականներով, համասեռ և համասեռի բերվող հավասարումներ: Առաջին կարգի գծային և գծայինի բերվող հավասարումներ: Երկրորդ կարգի գծային հաստատուն գործակիցներով համասեռ և ոչ համասեռ հավասարումներ: Թվային շարքեր: Շարքի զուգամիտությունը և տարամիտությունը: Դրական անդամներով շարքերի զուգամիտության հայտանիշ-ները: Նշանափոխ շարքեր: Կամայական անդամներով շարքերի զուգամիտությունը: Բացարձակ և պայմանական զուգամեռ շարքեր: Ֆունկցիոնալ շարքեր: Աստիճանային շարքեր: Թեյլորի և Մակլորենի շարքեր:

5.

Ինֆորմատիկա 6 կրեդիտ, 180 ժամ

Դասընթացի առարկան, խնդիրները, ինֆորմատիկայի դերը, համակարգիչների տեսական հիմունքները:

Համակարգիչների ստեղծման ու զարգացման փուլերը: Ֆունկցիոնալ սարքերի տրամաբանական ֆունկցիաները, սարքի տրամաբանական սխեման: Տրամաբանական դիզայնի սկզբնական, կոնյուկցիա և բացասում գործողությունները:

Համակարգիչների տեխնիկական ապահովումը, ներքին և արտաքին սարքեր, պրոցեսոր:

Ինֆորմատիկայի մուտքագրման, ելքավորման և հաղորդման սարքեր:

Համակարգային ծրագրեր՝ օպերացիոն համակարգեր, ծրագրեր, թաղանթներ, դրայվերներ և ուտիլիտներ: Գործիքային ծրագրային ապահովումը որպես ծրագրավորման համակարգ, ծրագրավորման լեզվի և միջավայրի համակարգը և ստանդարտ գործառնությունների գրադարանը:

Ալգորիթմացում: Ալգորիթմացումը, խնդիրների լուծման ալգորիթմների կառուցման մեթոդները: Ալգորիթմի հատկությունները:

Հաշվողական գործընթացների տեսակները, ալգորիթմի նկարագրման եղանակները, ալգորիթմի որակի որոշման եղանակները, ալգորիթմի մշակման փուլերը և կարգը:

Ծրագրավորում: Ծրագրավորումը որպես ինֆորմատիկայի ճյուղ, ծրագրեր կազմելու մեթոդներն ու ձևերը: Ծրագրավորման լեզուների դասակարգումը, ծրագրերի մշակումը և կատարման փուլերը:

Համակարգչային համակարգեր և ցանցեր: Համակարգչային ցանցերը և դրանց տիպերը:

6.

Վիճակագրություն 10 կրեդիտ, 300 ժամ

Դասընթացը բաղկացած է երկու բաժիններից: Առաջին բաժնում արտացոլված են «Վիճակագրության ընդհանուր տեսության», իսկ երկրորդ բաժնում՝ «Սոցիալ-տնտեսական վիճակագրության» հիմնա-հարցերը:

«Վիճակագրության ընդհանուր տեսության» մեջ տրվում է գիտության առարկայի սահմանումը, մեթոդը, խնդիրները, ուսումնասիրվում է վիճակագրական տվյալների դիտարկման, ամփոփման և խմբավորման մեթոդաբանությունը, միջին մեծություններն ու վարիացիայի ցուցանիշները, փոխկապակցությունները, սոցիալ-տնտեսական երևույթների դինամիկան:

7. «Սոցիալ տնտեսական վիճակագրության» մեջ առանձնակի ուշադրության են արժանացել գների, ֆինանսների, պետ բյուջեի և բանկերի, ապահովագրության, վարկի և դրամաշրջանառության, արտադրության և շրջանառության ծախսերի վիճակագրության, ազգային հաշիվների համակարգի, մակրոտնտեսական ցուցանիշների վիճակագրության, վճարային և առևտրային հաշվեկշիռների, սպրանքաշրջանառության (մեծածախ, մանրածախ, համախառն և զուտ) վիճակագրության ցուցանիշներին վերաբերող բաժինները: Ժողովրդագրության, բնակչության, աշխատաշուկայի տնտեսության առանձին ճյուղերի արտադրանքի, մասանավորապես գյուղատնտեսության արտադրանքի հաշվառման, բուսաբուծության և անասնաբուծության ճյուղերի արտադրանքների, միջազգային համադրումների, աշխատանքի, աշխատավարձի և արտադրողականության, բնակչության կենսամակարդակի :

Էկոնոմետրիկա 5 կրեդիտ, 150 ժամ

8. Դասընթացի հիմնական թեմաներն են՝ էկոնոմետրիկ մոդելավորման հիմնական ասպեկտները, էտապները և հիմնահարցերը: Չույգային ռեգրեսիա և կոռելացիա, բազմակի ռեգրեսիա և կոռելյացիա, փոքր քառակուսիների մեթոդը, կոռելացիայի բազմակի և մասնակի գործակիցները, դետերմինացիայի բազմակի գործակիցը ժամանակային շարքերը էկոնոմետրիկ հետազոտություններում, տրենդաին /միտումի/, պարբերական բաղադրիչի և սեզոնայնության բացահայտումը, ժամանակային շարքերի մոդելների հիման վրա կանխատեսման իրականացումը: Վիճակագրական տվյալների վերլուծության և ընդհանրացման հիմնախնդիրները, ավտոկոռելյացիա, Դ-արվին Վոթսոնի չափանիշը :

Ռեգիոնալ երկրագործություն 5 կրեդիտ, 150 ժամ

Հողերի ծագումը, կարգաբանումը, ՀՀ տարածված բնահողային գոտիների բնութագրումը: Բնական գործոնների փոփոխությունը ըստ ուղղաձիգ գոտիականության:

Հողը, դրա բերրիությունը, տեսակները, բարձրացման ուղիները:

Բույսի կյանքի գործոնները, պայմանները, կանոնավորումը երկրագործության մեջ: Երկրագործության օրենքները:

9. Մոլախոտային բուսականությունը և դրա դեմ պայքարի միջոցառումները: Մոլախոտերի դեմ պայքարի միջոցառումները, հաշվառման մեթոդները, կենսաբանական խմբերը, դասակարգումը:

Հողի մշակումը, խնդիրները: Հողի մշակման համակարգերը տարբեր գյուղատնտեսական գոտիներում:

Ցանքաշրջանառությունների գիտական հիմնավորումը, դասակարգումը և դրանց ագրոտեխնիկակն և տնտեսակազմակերպչական դերը տարբեր

գյուղատնտեսական գոտիներում:

Երկրագործության համակարգերը և դրանց ժամանակակից բաղկացուցիչ մասերը:

Ռեգիոնալ անասնապահություն 4 կրեդիտ, 120 ժամ

Անասնապահությունը որպես ժողովրդական տնտեսության առաջատար ճյուղ, վարման համակարգը, նախապայմանները և հիմնախնդիրները: Ռեգիոնալ անասնապահության կողմնորոշիչները:

Գյուղատնտեսական կենդանիների տնտեսական հատկանիշները, ցեղագոյացման գործոնները, ցեղերի դասակարգումը և կատարելագործման ու շրջայնացման խնդիրները:

Կենդանիների համակազմվածքը, աճի ու զարգացման օրինաչափությունները, հաշվառման մեթոդները: Նախիրների և հոտերի սերնդատվությունը, վերարտադրությունը և մթերատվությունը:

10.

Բուծման հիմունքները սելեկցիոն տոհմային պլան: Կենդանիների կերակրման հիմունքները: Կերերի դասակարգումը, դրանց սննդարարության համալիր գնահատումը: Նորմավորված կերակրման խնդիրները: Անասնապահության կերի բազայի ամրապնդման ուղիները: Տավարաբուծության, ոչխարաբուծության, խոզաբուծության, թռչնաբուծության և մասնավոր անասնաբուծության այլ ճյուղի արտադրատեխնոլոգիական խնդիրները: Անասնաբուծական համակարգի, սպասարկող այլ ծառայությունների և անասնաբուծական մթերքների ու հումք վերամշակող ձեռնարկությունների ներդաշնակվածությունը ճյուղին:

Տնտեսա-մաթեմատիկական մեթոդներ և մոդելավորում
5 կրեդիտ, 150 ժամ

Ներածություն: Գասընթացի առարկան, խնդիրները և նպատակը: Մոդելավորման հիմնական ուղղությունները:

Գծային ծրագրավորման հիմնական խնդիրները (ԳԾԽ), նրա ստանդարտ և կանոնական ձևերը: Գծային ծրագրավորմանը բերվող խնդիրների օրինակներ: ԳԾԽ-ի լուծման երկրաչափական և սիմպլեքս եղանակները: Երկակի խնդիրների կազմումը, նրանց տնտեսագիտական մեկնաբանությունները: Գծային ծրագրավորման տրանսպորտային խնդրի ձևակերպումը և լուծման մեթոդները: Ոչ գծային ծրագրավորման խնդիրների օրինակներ:

Արտադրական ֆունկցիաներ, նրանց տեսակները: Էկոնոմիկո-մաթեմատիկական մոդելների դասակարգումը, օպտիմալության չափանիշի ընտրությունը, փոփոխականների և սահմանափակումների համակարգը:

Էկոնոմիկո-մաթեմատիկական մոդելավորումը անասնաբուծության մեջ: Կերային ռացիոնի, հոտի օպտիմալ կազմի որոշման, կերերի օպտիմալ օգտագործման խնդիրների մոդելավորումը:

11.

Տնտեսագիտական պրոցեսների մոդելավորումը բուսաբուծության մեջ: Ցանքատարածությունների օպտիմալ կառուցվածքի, ցանքաշրջանառության օպտիմալ տարբերակի որոշման խնդիրների մաթեմատիկական մոդելների մշակումը: Արտադրության օպտիմալ մասնագիտացման և տեղաբաշխման խնդիրների մոդելավորումը:

Մեքենա-տրակտորային հավաքակալայնի օպտիմալ կազմի որոշման, օպտիմալ համալրման և օպտիմալ օգտագործման խնդիրների առանձնահատկությունները և մոդելավորումը:

Մոդելավորման հեռանկարային ուղղությունները:

ՀՀ Արտադրողական ուժերի տեղաբաշխումը 5 կրեդիտ, 150 ժամ

Արտադրողական ուժերի տեղաբաշխման տեսական հիմունքները: Էությունը, բովանդակությունը, նշանակությունը, հիմնական հասկացություններն ու տերմինաբանությունը: Խնդիրները:

Տարածքային բնատնտեսական ռեսուրսների գնահատումը, բնակչության տարաբնակեցման, ճյուղերի տեղաբաշխման, տարածքային տեսական կապերի, հաղորդակցման համակարգերի, ապրանքային շղթաների ծավալների և վեկտորական ուղղվածության վիճակի և օրինաչափությունների գնահատումը:

ՀՀ բնատնտեսական ռեսուրսները, նրանց դասակարգումը: Սպառվող և անսպառ, վերարտադրվող և չվերարտադրվող ռեսուրսներ:

Ռեսուրսների գնահատման մեթոդիկան, ցուցանիշները: ՀՀ ջերմաէներգետիկայի, հանածոների, շինանյութերի, արդյունաբերական և երկրաբանական պաշարները: Ագրոէներգետիկան: Տեղաշարժը 20-րդ և պաշարները 21-րդ դարում: Սեփականաշնորհման, պատերազմի, երկրաշարժի տնտեսական հետևանքները: Տնտեսական կապերի վերաիմաստավորումը: Արտադրողական ուժերի տեղաբաշխման տեսական հիմունքները: ՀՀ վարչատարածքային և գյուղատնտեսական շրջանացում: Մարզերի և գյուղատնտեսական գոտիների տնտեսական կապերը: Ուժեղ և թույլ կողմերը, հնարավորությունները, արգելքները: Մարզերի ռեսուրսների ներկայացում:

12.

Բնակչության և աշխատանքային ռեսուրսների տեղաբաշխումը, ՀՀ - Ժողտնտեսության ճյուղային կառուցվածքը, միջճյուղային կապերը, հաղորդակցման ուղիները, արդյունաբերական ճյուղերի և հումքային բազաների տեղաբաշխումը:

Գյուղատնտեսական արտադրանքների տեղաբաշխման կառուցվածքային տեղաշարժերի տնտեսական հետևանքները: Ջրասպառում և ջրային ռեսուրսների տեղաբաշխում, հեռանկարի ռազմավարությունը: Գազաէներգամատակարարում, ռադիո-հեռուստատեսային և ինտերնետ կապ:

Ժողովրդական սպառման ապրանքներ արտադրող ճյուղերի տեղաբաշխումը: Ենթակառուցվածքային ճյուղերի տեղաբաշխումը: Արտաքին տնտեսական կապեր: Տնտեսության գլոբալիզացիան, ազգային ռեսուրսների պահպանումը և համատեղ օգտագործումը, հաղորդակցման արտաքին ուղիների գնահատումը, պետության և շուկայի դերը:

ՀՀ Հողային պաշարների գնահատում և օգտագործում 3 կրեդիտ, 90 ժամ

Ներածություն: Առարկայի կապը այլ գիտությունների հետ: Նրա ուսումնասիրման առարկան ու խնդիրները՝ կապված հողային պաշարների բացահայտման, գնահատման և օգտագործման հետ: Հողի տեղը և դերը հասարակական արտադրությունում: ՀՀ հողային ֆոնդը և նրա կառուցվածքը: Հողային ֆոնդը ըստ հողատեսքերի, հողօգտագործողների, գյուղատնտեսական գոտիների և վարչատարածքային տեղաբաշխման: Հողային ռեսուրսների հաշվառումը ըստ կարգերի: Հողային պաշարների բացահայտման մեթոդիկան և կազմակերպումը: Կանխատեսումների փուլերը՝ կախված տարածքի մեծությունից ու հեռանկարային ժամկետից: Կանխատեսումների համար անհրաժեշտ նյութերի հավաքագրումը, համակարգումը, դասակարգումը և վերլուծությունը:

Հողային կադաստր հասկացողությունը և նրա բովանդակությունը: Այն կազմելու կարգը, արդյունքների օգտագործման բնագավառները: Հողային ֆոնդը որպես կադաստրի հիմնական օբյեկտ: Հողերի քարտեզագրումը, հաշվառումը և գրանցումը: Հողի որակական գնահատումը (բոնիտիքով-կա): ՀՀ տարածքի հողագնահատման կադաստրային շրջանցում: Նրա նշանակությունը հողի գնի որոշման և հարկման համար: Հողերի տնտեսա-կան գնահատումը որպես կադաստրի բաղկացուցիչ մաս:

13. Հողերի արդյունավետ օգտագործման ուղղությունների հիմնական գործոնները, նորմատիվային բազայի մեթոդի ընտրությունը: Կանխատեսումների հավաստիության գնահատման աստիճանի մեթոդները: Հողային պաշարների բացահայտումը և օգտագործումը: Հողատարածքների պահանջարկի որոշումը գյուղատնտեսության, քաղաքաշինության, արդյունաբերության, տրանսպորտի և այլ ոչ գյուղատնտեսական նշանակության կարիքների համար: ՀՀ հողային ֆոնդի օգտագործման արդյունավետության բարձրացման ուղիները: Հողերի համակարգված դիտարկումները (մոնիթորինգ):

- 14.

ՀՀ ջրային պաշարների համալիր օգտագործում և պահպանում
3 կրեդիտ, 90 ժամ

Ներածություն: ՀՀ ջրային պաշարների բնութագրումը: Ջրային պաշարների օգտագործման պլանավորում: Ջրային համալիրներ: ՁՏՀ-ի հիմնական մասնակիցները: Ջրային պաշարների համալիր օգտագործման ջրատնտեսական հաշվարկներ: Ջրային պաշարների համալիր օգտագործման օբյեկտների տնտեսական հիմնավորում: ՀՀ ջրային ռեսուրսների պահպանումը աղտոտումից և սակավացումից: Ջրատնտեսական շինարարության ազդեցությունը շրջակա միջավայրի վրա:

- 15.

Ագրոօդերևութաբանություն 3 կրեդիտ, 90 ժամ

Արեգակնային ճառագայթարձակումը և նրա օգտագործման արդյունավետությունը, հողի և օդի ջերմային և ջրային ռեժիմները, եղանակը և նրա կանխատեսումը, գյուղատնտեսության համար վտանգավոր երևույթները և պայքարը նրանց դեմ, կլիման և նրա գնահատումը, ագրոօդերևութաբանական դիտումները և կանխատեսումները, գյուղատնտեսական արտադրությունում ագրոօդերևութաբանական տեղեկատվության օգտագործումը:

Գյուղատնտեսության մեքենայացում 2 կրեդիտ, 60 ժամ

Գյուղատնտեսության մեքենայացում առարկան բաղկացած է չորս բաժիններից՝ 1.տրակտորներ և ավտոմոբիլներ, 2.գյուղատնտեսական մեքենաներ, 3.անասնապահական ֆերմաների մեքենայացում, 4. գյուղատնտեսական տեխնիկայի շահագործում:

1. Տրակտորներ և ավտոմոբիլներ բաժնում ուսանողը պետք է ծանոթանա գյուղ. արտադրությունում օգտագործվող տրակտորների ընդհանուր կառուցվածքին, աշխատանքին և տեխնիկատնտեսական ցուցանիշներին: 2. Գյուղատնտեսական մեքենաներ բաժնում ուսանողը պետք է ծանոթանա հողի մշակության, ցանքի ու տնկման, բույսերի խնամքի ու պաշտպանության, կերերի հավաքման ու հացահատիկային մշակաբույսերի բերքահավաքի, հացահատիկի գտման ու տեսակավորման, ինչպես նաև մելիո-

րատիվ մեքենաների կառուցվածքին ու աշխատանքներին:

3. Անասնապահական ֆերմաների մեքենայացում բաժնում ուսանողը պետք է ծանոթանա կերերի նախապատրաստման ու բաշխման, ջրամատակարարման, կաթի նախնական մշակման, ոչխարների խուզի ու բրդի տեսակավորման, ինչպես նաև գոմաղբի հավաքման ու հեռացման մեքենասարքավորումների հետ:

16. 4. Գյուղատնտեսական տեխնիկայ շահագործում բաժնում ուսանողը պետք է ծանոթանա արտադրական գործընթացի տեսակներին, մեքենատրակտորային ագրեգատների (ՄՏԱ) դասակարգման սկզբունքներին, դրանց տեխնոլոգիական և շահագործման բնութագրերին, ՄՏԱ համալրման եղանակներին, դրանց կինեմատիկական ու տեխնիկատնտեսական ցուցանիշների (աշխատածախսումների, վառելանյութի ծախսի) որոշման սկզբունքներին, պատկերացում կազմի ՄՏԱ շրջադարձի ձևերի ու շարժման եղանակների մասին, ծանոթանա բուսաբուծությունում ՄՏԱ շահագործման դրույթներին (օպերացիոն-տեխնոլոգիա, մեքենայացված աշխատանքների տեխնոլոգիական քարտ, հացահատիկի, կարտոֆիլի և այլ մշակաբույսերի մշակության և բերքահավաքի տեխնոլոգիաներ և այլն), գաղափար կազմի տրակտորների տեխնիկական սպասարկումների և ախտորոշման մասին, ծանոթանա մեքենատրակտորային պարկի նախագծման, նավթային տնտեսության կազմակերպման և տեխնիկական միջոցների պահպանման հարցերին:

Մելիորացիա 2 կրեդիտ, 60 ժամ

17. Ոռոգման մելիորացիա: Ոռոգման ազդեցությունը հողի, բույսի և գյուղատնտեսական մշակաբույսերի բերքատվության վրա: Գյուղատնտեսական մշակաբույսերի ոռոգման ռեժիմը: Ոռոգման համակարգը և նրա կառուցվածքը: Ոռոգման աղբյուրները և ջրի վերցման եղանակները: Գյուղատնտեսական մշակաբույսերի ոռոգման եղանակներն ու ջրման տեխնիկան: Պայքար ոռոգվող հողերի աղակալման և գերխոնավացման դեմ: Ոռոգման համակարգի շահագործումը: Չորացման մելիորացիա: Չորացման մեթոդները և եղանակները: Չորացման համակարգը և նրա կառուցվածքը: Պայքար հողերի էրոզիայի դեմ: Մելիորացիայի տնտեսական արդյունավետությունը: Ոռոգման մելիորացիայի տնտեսական արդյունավետության բարձրացման ուղիները:

Ինֆորմ.տեխնոլ. և համակարգեր 6 կրեդիտ, 120 ժամ

Դասընթացի բովանդակությունը և խնդիրները:

Ինֆորմացիոն տեխնոլոգիաները որպես հաշվիչ տեխնիկայի միջոցների, կապի, ինֆորմացիայի պահպանման և արտապատկերման միջոցներ: Տնտեսագիտական ինֆորմացիան, նրա դերը, դասակարգումը, ինֆորմացիայի ֆիզիկական ու տրամաբանական կառուցվածքները, քանակական բնութագրերը: Ինֆորմացիայի հավաքագրման, գրանցման, նախապատրաստման և մշակման տեխնոլոգիական գործընթացի նախագծումը: Ինֆորմացիայի ավտոմատ մշակման համակարգի նախագծման մեթոդիկան ու կազմակերպումը: Խնդիրների ալգորիթմացում, համակարգերի մաթեմատիկական, ծրագրային և տեխնիկական սպահովում, կիրառական ծրագրերի փաթեթներ: Տվյալների բանկեր և բազաներ: Տվյալների ինտեգրացված մշակումը և պահպանումը:

Տվյալների բազաների հառավարման համակարգեր: Ինֆորմացիայի

- ավտոմատ մշակումն ու կառավարման գործառույթները: Օպերատիվ կառավարման ինֆորմացիայի մշակման ավտոմատացումը: Կոմերցիոն ցանցի կիրառումը: «Բանկ-կլիենտ» համակարգը: Կառավարման տակտիկական և ռազմավարական խնդիրների ինֆորմացիայի ավտոմատ մշակումը: Ինֆորմացիոն համակարգերն ու ավտոմատացված աշխատատեղերը: Բազմաֆունկցիոնալ ծրագրային կոմպլեքսները որպես ինտեգրացված ինֆորմացիոն համակարգի ստեղծված հիմք: Ցանցային տեխնոլոգիաներ: Համակարգչային ցանցեր, ինֆորմացիոն տեխնոլոգիաների առանձնահատկությունները: Լոկալ համակարգչային ցանցեր, գլոբալ ցանցեր: Ինֆորմացիայի պաշտպանությունը ինֆորմացիոն համակարգում: Ինֆորմացիայի պաշտպանման միջոցներն ու եղանակները:

ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ 2 կրեդիտ, 60 ժամ

Գյուղատնտեսական մեքենաների նշանակությունը և դասակարգումը: Նրանց դերը գյուղատնտեսական արտադրության ինտենսիֆիկացման գործում:

Հողամշակման մեքենաներ, նրանց տեսակները, նշանակությունը, կառուցվածքը, տեխնոլոգիական ցուցանիշները ըստ հողային գոտիների:

Ցանքի ու տունկի մեքենաներ, նշանակությունը, տեսակները, կառուցվածքային առանձնահատկությունները և տեխնոլոգիական ցուցանիշները: Պարարտացման մեքենաներ, նշանակությունը, տեսակները, կառուցվածքային առանձնահատկությունները և տեխնոլոգիական ցուցանիշները: Բույսերի պաշտպանության մեքենաներ, նշանակությունը, տեսակները, կառուցվածքային առանձնահատկությունները և տեխնոլոգիական ցուցանիշները: Կերերի հավաքման, վերամշակման մեքենաներ, կառուցվածքային առանձնահատկությունները և տեխնոլոգիական ցուցանիշները: Հացահատիկային մշակաբույսերի բերքահավաքի և բերքի հետագա վերամշակման մեքենաներ, նրանց կառուցվածքային առանձնահատկությունները և տեխնոլոգիական ցուցանիշները: Արմատապտուղների բերքահավաքի մեքենաներ, կառուցվածքային առանձնահատկությունները և տեխնոլոգիական ցուցանիշները: Հողերի բարելավման և մելիորացման մեքենաներ, տեսակները, կառուցվածքային առանձնահատկությունները և տեխնոլոգիական ցուցանիշները: Փոքրաչափ գյուղատնտեսական տեխնիկա, նրանց կիրառման առանձնահատկությունները և արդյունավետությունը ժամանակակից ֆերմերային տնտեսություններում:

19.

Բուսաբուծություն 4 կրեդիտ, 120 ժամ

Բուսաբուծությունը որպես գիտություն և գյուղատնտեսական արտադրության ճյուղ: Դաշտային մշակաբույսերի կենսաբանական առանձնահատկությունները, տեսակային և սորտային կազմը, բերքի ձևավորման հիմնական օրինաչափությունները, առավել նվազագույն ծախսերով էկոլոգիապես անվտանգ, բարձր ու որակով բերքի ստացման տեսական հիմունքները և պրակտիկ միջոցառումները: Առանձին բույսերի մշակության տեխնոլոգիաները՝ դերը ցանքաշրջանառության մեջ, նախորդները, հողի մշակման և պարարտացման համակարգերը, ցանքի համար սերմերի նա-

խապատրաստումը, ցանքի (սածիլման) առանձնահատկությունները, վեգետացիայի ընթացքում բույսերի նկատմամբ կիրառվող խնամքի աշխատանքները, առանձին մշակաբույսերի բերքի նախնական մշակումը և պահպանումը: Կիրառվող տեխնոլոգիաների առարձնահատկությունները ազարակային (ֆերմերային) տնտեսություններում:

20.

Բանջարաբուծությունը որպես գյուղատնտեսական արտադրության կարևոր ճյուղ: Բանջարեղենի օգտագործման տարեկան սննդաբաժնի գիտական հիմնավորումը: Բաց դաշտի և պաշտպանված գրունտի բանջարաբուծության զարգացումը: Բանջարաբոստանային մշակաբույսերի կենսաբանական առանձնահատկությունները, տեսակային և սորտային կազմը նրանց բնութագրումը, նվազագույն ծախսերով, էկոլոգիապես անվտանգ, բարձր ու որակով բերքի ստացման տեսական հիմունքները և պրակտիկ միջոցառումները: Առանձին բույսերի մշակության տեխնոլոգիաները բաց դաշտում և փակ գրունտում, նրանց բերքատվության առանձնահատկությունները: Գիտության դերը բանջարաբոստանային մշակաբույսերի մշակության տեխնոլոգիաների կատարելագործման և նոր արժեքավոր սորտերի ստացման գործում:

Այգեսպտղաբուծություն 3 կրեդիտ, 90 ժամ

Բուսաբուծությունը որպես գիտություն և արտադրության ճյուղ, նրա խնդիրները: Դաշտային մշակաբույսերի խմբավորումը, նրանց ընդհանուր բնութագիրը և ժող. տնտեսական նշանակությունը: Հանրապետության համար կարևորագույն մշակաբույսերի կենսաբանական և մշակության առանձնահատկությունները, սորտային կազմը: Դրանց մշակության տեխնոլոգիաների առանձնահատկությունները գյուղացիական (ֆերմերային) տնտեսություններում:

Բանջարաբուծությունը որպես բուսաբուծության ճյուղ: Հիմնական բանջարային մշակաբույսերի կենսաբանական առանձնահատկությունները, սորտային կազմը և մշակության տեխնոլոգիաները բաց և փակ գրունտում:

Առարկան ընդգրկում է խաղողի վազի և պտղատու մշակաբույսերի ագրոկենսաբանական հիմունքները: Վեգետատիվ բազմացում և տնկանյութի աճեցման տեխնոլոգիա, այգու հիմնումը և խնամքը, խաղողի և պտուղների արտադրության մասնագիտացումը և սորտերի տեղաբաշխումը ըստ ՀՀ գյուղատնտեսական գոտիների: Սորտերի կենսաբանական և արտադրա-տնտեսական առանձնահատկությունները:

Դասընթացի տեսական և գործնական բնույթի բոլոր բաժինները հետապնդում են մեկ նպատակ՝ մատնանշել տարեց-տարի ցածր ինքնարժեքով, բարձր, լավորակ բերք ստանալու հիմնախնդիրների լուծման ուղիները:

ԸԲ.Ը.

ԸՆՏՐՈՎԻ ԴԱՍԸՆԹԱՅՆԵՐԻ ԿՐԹԱԲԼՈՎ

Համակարգչային տեխնիկա (օպերատորական գործ)

ԸՄԴ.

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՅՆԵՐԻ ԿՐԹԱԲԼՈՎ

1.

Հաշվապահական հաշվառում և աուդիտ 4 կրեդիտ, 120 ժամ

Հաշվապահական հաշվառման դասընթացի առարկան, մեթոդը, մեթոդի տարրերը և դրանց փոխադարձ կապը: Հաշվապահական տեղեկատվությանը ներկայացվող պահանջները, տեղեկատվության օգտագործողները: Հաշվապահական հաշվետվություններ, կազմման և ներկայացման կարգը գյուղատնտեսական ձեռնարկություններում:

Հաշվեկշռի էությունը, կառուցվածքը, հաշվեկշռային նույնություն, բովանդակությունը:

Հաշիվների էությունը, գրանցումների կարգը, կրկնակի գրանցման մեթոդի գործառույթները:

Աուդիտի էությունը, սկզբունքները և կազմակերպման ընթացակարգերը: Աուդիտի տեսակները և անցկացման փուլերը:

Ոչ ընթացիկ ակտիվների դասակարգումը, գնահատումը, մաշվածքի հաշվարկումը, օտարման հաշվառումը: Ոչ ընթացիկ ակտիվների աուդիտի կազմակերպումը:

Ընթացիկ ակտիվների դասակարգումը գյուղատնտեսական ձեռնարկություններում: Ընթացիկ ակտիվների աուդիտի կազմակերպումը:

Պաշարների հաշվառման սկզբունքները և մնացորդի գնահատման մեթոդները համաձայն ՀՀՀՀՍ-2 ստանդարտի: Պաշարների աուդիտի կազմակերպումը:

Դրամական միջոցների, դեբիտորական պարտքերի հաշվառման հիմնահարցերը գյուղատնտեսական ձեռնարկություններում: Դրամական միջոցների աուդիտի կազմակերպումը:

Կապիտալի, պահուստների հաշվառման սկզբունքները գյուղատնտեսական ձեռնարկություններում:

Հիմնական արտադրության ծախսումների հաշվառման սկզբունքները, դասակարգումը ուղղակի և անուղղակի, հաստատուն և փոփոխական ծախսեր: Անուղղակի ծախսերի բաշխումը, ծախսերի կլանումը: Պատրաստի արտադրանքի հաշվառման սկզբունքները:

Իրացում, իրացումից ստացված ֆինանսական հետևանքների որոշումը: Ֆինանսական հաշվետվությունների ձևերը և աուդիտի կազմակերպումը:

2.

Մարքեթինգ 5 կրեդիտ, 150 ժամ

Մարքեթինգ: Սոցիալ-տնտեսական էությունը, զարգացման էվոլյուցիան: Մարքեթինգի դարաշրջանը: Սոցիալ-բարոյական մարքեթինգ:

Մարքեթինգի մուտքը ՀՀ: Առանձնահատկությունները և առաքելությունները, հիմնադրույթները, սկզբունքները, ռազմավարությունն ու մարտավարությունը, տեսակետները, ծրագրերը, կազմակերպման սկզբունքները:

Մարքեթինգի շրջակա միջավայրը, գործոնների դասակարգումը, մակրոմիջավայրի /չվերահսկվող/ միկրոմիջավայրի /վերահսկվող/ գործոնները: Ուժեղ և թույլ կողմերը:

Մարքեթինգի հետազոտության համակարգը: Սպառողների ապրանքների, ապրանքային շուկաների, մրցակցության, մատակարարների, առևտրային միջնորդների, տեղեկատվության համակարգերի ուսումնասիրություն:

Սպառողական շուկաներ և գնորդների գնային ուսումնասիրությունը: Սպառողների սպառման վարքի «Մև արկղ»: Մարքեթինգի դրդիչ գործոնները և սպառողների պատասխան ռեակցիան: Սպառողների բնութագիրը և գնումների գործընթացը:

Շուկայի հատվածավորման էությունը, սկզբունքները, չափանիշները: Շուկայի հատվածի բնութագրիչները: Նպատակային հատվածի գրավման ալգորիթմը:

Ապրանքը մարքեթինգի համակարգում: Էությունը, մակարդակները, կենսացիկլերը, ներկայացումը շուկայում: Ապրանք-նորույթ:

Գները և գնագոյացումը մարքեթինգի համակարգում: Մարքեթինգային գների համակարգը: ՀՀ շուկայում գործող գների համակարգը, մակարդակը և դինամիկան: Գյուղատնտեսական արտադրանքի և գյուղին վաճառվող արտադրամիջոցների գների համարժեքությունը:

Մարքեթինգի կազմակերպման սկզբունքները: Մարքեթինգը տարբեր ուղղություններում: Ագրոմարքեթինգ և քոնսալթինգ: Ֆինանսական մարքեթինգ, մարքեթինգը մտավոր կապիտալի շուկայում, կապիտալ շինարարության օբյեկտների մարքեթինգ, ապահովագրական և արտերկրների հետ համատեղ ձեռնարկությունների մարքեթինգ: Միջազգային մարքեթինգ:

Ագրարային շուկաներ: Էությունը, տեղը, դերը, առանձնահատկությունները, պաշտպանվածությունը, ապրանքային և ֆինանսական կառուցվածքը: Գների համակարգը: Պահանջարկը և առաջարկը: Ներմուծում և արտահանում:

3. Ֆինանսա-տնտեսական գործունեության վերլուծություն և գնահատում
5 կրեդիտ, 155 ժամ

Ագրարային համակարգի ձեռնարկությունների ֆինանսա-տնտեսական գործունեության վերլուծության նպատակը, խնդիրները, համալիր վերլուծության մեթոդիկան, հողային ռեսուրսների օգտագործումը, կերային և պարենային մշակաբույսերի տնտեսական արդյունավետությունը, ընթացիկ ակտիվների ապահովվածությունը, օգտագործումը, աշխատանքային ռեսուրսներով ապահովվածությունը, աշխատուժի շարժը, աշխատանքի արտադրողականությունը և արտադրանքի աշխատատարության վրա տարբեր գործոնների ազդեցությունը, աշխատավարձի ֆոնդի վերլուծությունը: Գյուղատնտեսական ձեռնարկությունների արտադրանքների գծով առաջադրանքների կատարումը, արտադրության ծավալների բարձրացումը ապահովող գործոնների վերլուծությունը: Օժանդակ և սպասարկող արտադրանքների աշխատանքների վերլուծությունը:

Բուսաբուծական և անասնաբուծական միավոր և համախառն արտադրանքների հաշվով կատարված ծախսերի և նրա կառուցվածքի գծով տեղի ունեցած փոփոխությունները:

Ներդրումների տնտեսական արդյունավետությունը, ֆինանսական արդյունքների վերլուծությունը (ըստ արտադրանքների, ճյուղերի և տնտեսության առումով շահույթի և շահութաբերության մակարդակի շարժընթացը, նրանց փոփոխությունները և պայմանավորող գործոնները), համախառն և զուտ եկամտի հաշվարկման և բաշխման վերլուծությունը:

Սեփական և փոխառու կապիտալի հարաբերակցության ապահովումը, ֆինանսա-տնտեսական գործունեության համալիր գնահատումը ըստ հիմնական ցուցանիշների:

4. ԱԱՀ Էկոնոմիկա 7 կրեդիտ, 210 ժամ

Առարկան, խնդիրները, ուսումնասիրման մեթոդաբանությունը և մեթոդիկան:

Տնտեսական օրենքների դրսևորման բնույթը գյուղատնտեսության մեջ: Գյուղատնտեսության արտադրական ռեսուրսների /հողի, ջրի, կապիտալի, աշխատանքի/ գնահատման, պահանջի և տնտեսական արդյունավետության որոշման մեթոդաբանությունը, ցուցանիշները: Կապիտալի պտույտը և

շրջապտույտի փուլերի գնահատումը:

Կապիտալ ներդրումների պահանջի և ներդրման արդյունավետության գնահատումը, նվազագույն ռեսուրսների և տարբերակների ընտրությունը:

Գյուղատնտեսության ընդլայնված վերարտադրությունը՝ առանձնահատկությունները, աղբյուրները, ցուցանիշները, տիպերը: Ինտենսիվացումը որպես վերարտադրության ձև՝ ներկա փուլի առանձնահատկությունները: Ինտենսիվության մակարդակի և ինտենսիվացման տնտեսական արդյունավետության որոշման մեթոդիկան, ցուցանիշների համակարգը:

Գյուղատնտեսության համախառն և ապրանքային արտադրանքը, վերջնական արդյունքը: Համախառն արդյունքի բաշխումը: Պարենային ազգային անվտանգություն:

Արտադրության տնտեսական արդյունավետության էությունը, մակարդակները, ցուցանիշները կանոնական և իրական տնտեսության պայմաններում: Ինքնարժեք՝ տեսակների հաշվարկման մեթոդաբանությունը, արտերկրների փորձը, իջեցման հիմնախնդիրները: Աշխատանքի արտադրողականության հաշվարկման մեթոդաբանությունը, մակարդակը, դինամիկան և ցուցանիշները: Ռեսուրսների ամբողջական արտադրողականություն: «Նվազող հատույց» և «Սահմանային օգտակարություն»: Համախառն և զուտ եկամուտ, շահույթ, եկամտաբերություն և շահութաբերություն: Ռեսուրսների ամբողջական արդյունավետություն:

Արտադրողական ուժերի և արտադրանքների տեղաբաշխման և մասնագիտացման գիտական հիմունքները, ցուցանիշների համակարգը գյուղատնտեսության մեջ: Կենտրոնացում, համակենտրոնացում և ագրոարդյունաբերական ինտեգրացիա:

Գնագոյացումը և ագրարային շուկայի գների համակարգը:

Բուսաբուծական և անասնաբուծական առանձին ճյուղերի էկոնոմիկան /արտադրության զարգացումը, տեղաբաշխումը, մասնագիտացումը, ինտենսավիցումը, տնտեսական արդյունավետության բարձրացման հիմնախնդիրները/: SWOT վերլուծություն:

Տարածաշրջանների էկոնոմիկա:

5. ԱՊՀ զարգացման կանխատեսում և պլանավորում 7 կրեդիտ, 210 ժամ

Առարկայի ուսումնասիրությունը իրականացվում է հետևյալ հիմնական թեմաների գծով՝

- Կախատեսում և պլանավորում առարկայի էությունը և խնդիրները,
- Կանխատեսման և պլանավորման մեթոդաբանական հիմունքները,
- Կանխատեսման էությունը և դասկարգումը,
- Կանխատեսման և պլանավորման հիմնական մեթոդները,
- Մոցիալ-տնտեսական զարգացման ծրագրերի ու պլանների համակարգը և դրանց կառուցվածքը,
- Ռազմավարական պլանավորում,
- Բիզնես-պլանի էությունը, կառուցվածքը և մշակման կարգը,
- Գիտատեխնիկական առաջադիմության կանխատեսումը և պլանավորումը,
- ԱԱՀ-ի ռեգիոնալ և մթերային ենթահամալիրների և գյուղատնտեսության վարման համակարգերի ենթակառուցվածքների, վերամշակող արդյունաբերության ու առևտրի, փոխադրումների զարգացման կանխատեսումը և պլանավորումը,
- Ինվեստիցիաների և սոցիալական զարգացման կանխատեսումը և պլանավորումը,
- Գնագոյացման և շահույթի պետական կարգավորումը:

6.

Գյուղ. ապահովագրություն 5 կրեդիտ, 155 ժամ

Ապահովագրության էությունն ու գործառույթների առանձնահատկությունը ապահովագրական պաշտպանվածության գծով: Ապահովագրական պատմությունը: Հայաստանի ապահովագրական շուկայի զարգացման հիմնական փուլերը և երկրի տնտեսական զարգացման կարևորագույն նշանակությունը: Ապահովագրության իրականացման կանոնակարգման հիմնական սկզբունքները: Պարտադիր և կամավոր ապահովագրության իրականացման հիմնական սկզբունքները: Պետությունը և ապահովագրությունը: Ապահովագրական գործի կազմակերպման հիմնական սկզբունքները: Ապահովագրական շուկայի հիմնական մասնակիցները և նրանց բնութագիրը: Ապահովագրական շուկայի մասնակիցների փոխհարաբերությունները: Ապահովագրության հիմնական տեսակներն ու օբյեկտները: Ապահովագրության տեսակների դասկարգման հիմնական սկզբունքները և դրանց առանձնահատկությունները: Ապահովագրական ռիսկի, կորուստի և ապահովագրական հատուցման էությունը: Ռիսկային իրադրություն և ապահովագրական պատահար: Ապահովագրական ռիսկերի տեսակներն ու դրանց կառավարումը: Անձնական, գույքային և պատասխանատվության ապահովագրության տեսակներն ու կազմակերպումը: Գյուղատնտեսական մշակաբույսերի և բազմամայա տնկարկների ապահովագրություն: Գյուղատնտեսական կենդանիների ապահովագրություն: Ապահովագրական դրույքի (սակագնի) կառուցվածքը և հաշվարկման հիմնական եղանակները: Անձնական և գույքային ապահովագրության դրույքի (սակագնի) հաշվարկման մեթոդներն ու դրանց առանձնահատկությունները: Ապահովագրական պահուստների էությունը և հիմնական տեսակները: Վերաապահովագրության էությունն ու դրա գործառույթների առանձնահատկությունը: Վերաապահովագրական շուկայի զարգացման հիմնական փուլերը: Ապահովագրական կազմակերպության կառուցվածքը: Ապահովագրական կազմակերպության տեսակները:

7.

Ագրարային տեղեկատվություն և վերլուծություն 7 կրեդիտ, 210 ժամ

Տարածաշրջանում տնտեսավարող սուբյեկտները, դրանց կառուցվածքը, ներկայացվող տեղեկատվության օգտագործողները և նպատակը:

Տարածաշրջանում ագրարային տեղեկատվության և վերլուծության դերը և ազդեցությունը տնտեսական աճի բարձրացման գործում:

Տեղեկատվության ստացման կարգը վիճակագրական ծառայությունների կողմից:

- Համախառն և ապրանքային արտադրանքների գծով տեղեկատվության ստացման և արդյունքների վերլուծության կարգը:
- Ոչ ընթացիկ ակտիվներով ապահովվածության վերաբերյալ տեղեկատվության նշանակությունը և վերլուծության կազմակերպումը:
- Ընթացիկ ակտիվներով ապահովվածության վերաբերյալ /սերմեր, կերեր, նավթամթերքներ, պարարտանյութեր և այլն/ տեղեկատվության ստացումը և վերլուծությունը:
- Աշխատանքային ռեսուրսներով ապահովվածության և օգտագործման վերաբերյալ վիճակագրական ամփոփ տվյալների հավաքագրման կարգը ՀՀ տարածաշրջանների կտրվածքով:
- Տարածաշրջանային ագրարային ոլորտի ձեռնարկություններում ներդրումային քաղաքա-կանության իրականացման և դրանց արդյունքները:

նավետության բարձրացման վերաբերյալ տեղեկատու նյութերի հավաքագրման և վերլուծության կարգը:

- Տարածաշրջանում գյուղատնտեսական հումք վերամշակող ձեռնարկությունների կողմից արտադրանքի իրացման ծավալների, վճարունակության և արդյունավետության վերաբերյալ տեղեկատվության ու վերլուծության կազմակերպումը:
- Տարածաշրջանների կտրվածքով գյուղատնտեսության արտադրության ֆինանսական արդյունքների մասին տեղեկատվության և վերլուծության կարգը:
- Ագրարային ոլորտի ձեռնարկություններում ֆինանսական հաշվետվությունների ներկայացման ընդհանուր կարգը և գնահատման կարգը:

8.

Բնօգտագործման էկոնոմիկա 5 կրեդիտ, 150 ժամ

Տնտեսության զարգացումը, էկոլոգիական գործոնները և խնդիրները: Տնտեսության էկոլոգիացումը: Բնօգտագործման օրինաչափություններն ու սկզբունքները: Տեխնաժինից զարգացման կայուն տիպի անցման ուղղությունները: Տնտեսության զարգացման տեխնոլոգիան տիպի սահմանափակումը՝ ՀՀ տնտեսության տնտեսավարման ռազմավարությունն է:

Տնտեսական համալիրների զարգացման էկոլոգիացումը և բնական ռեսուրսների օգտագործումը: ԱԱՀ, անտառային համալիր, ջրային ռեսուրսներ, վառելիքա-էներգետիկ, մետալուրգիական, պարենի վերամշակման, տրանսպորտային ենթահամալիրները:

Շրջակա միջավայրի աղտոտումից պաշտպանելու տնտեսական հիմունքները: Բնօգտագործման ցուցանիշների օպտիմալացման առանձնահատկությունները, հասցված վնասի որոշումը, տնտեսական ցուցանիշները:

Էկոլոգո-տնտեսագիտական շրջանացում: Բնական ռեսուրսների գնահատում: Նյութական արտադրության էկոլոգիական գնահատումը: Բնօգտագործման տնտեսական արդյունավետությունը:

Տնտեսության էկոլոգիացման մեխանիզմները: Պետությունը և շուկան շրջակա միջավայրի պահպանության գործում: Էկոլոգիացման տնտեսական մեխանիզմները և էկոլոգիական ճգնաժամի հաղթահարումը:

Հիդրոսֆերայի էկոլոգիական և տնտեսական հիմունքները: Բնապահպանության և Գ-SU-ի փոխազդեցությունը: Մարդկային գործոնի դերը: Բնապահպանական անվտանգություն:

Էկոլոգիական համակարգերի կառավարումը և մոնիտորինգը: Բնապահպանական և ռեսուրսա-խնայողական բիզնես-ծրագրերի տնտեսական հիմնավորումը:

Ձեռնարկության բնատնտեսական դիագնոստիկական և նրա ցուցանիշները: ՀՀ բնօգտագործման իրավիճակը, շրջակա միջավայրի պահպանության ուժեղ և թույլ կողմերը, խոչընդոտները, հնարավորությունները:

Բնօգտագործման կազմակերպությունների արտադրական կապիտալը, արտադրական և աշխատանքային ծախսումները, դրանց արդյունավետության որոշման կարգը: Արդյունավետության ցուցանիշները: Արդյունավետ բնօգտագործման 21-րդ դարի առաջնային ուղղություններ: Շրջակա միջավայրի և բնական ռեսուրսների օգտագործման վրա տնտեսական գործունեության ազդեցությունը բնութագրող հիմնական տնտեսական

ցուցանիշները: Ռեսուրսօգտագործման տնտեսական արդյունավետության ցուցանիշները, դրանց որոշման մեթոդիկան:

Շրջակա միջավայրի պահպանության համագործակցության և մոնիտորինգի կառույցները:

9.

Ֆինանսներ, դրամաշրջանառություն և վարկ 4 կրեդիտ, 120 ժամ

Ագրոպարենային համալիրի կազմակերպությունների (ձեռնարկությունների) ֆինանսները որպես պետության ֆինանսական համակարգի հիմք: Ագրոպարենային համալիրի կազմակերպությունների ֆինանսական արդյունքների ձևավորումը և բաշխումը: Ագրոպարենային համալիրի կազմակերպությունների ընթացիկ ակտիվների (շրջանառու միջոցների) ձևավորման և օգտագործման ֆինանսական պրոբլեմները արդի պայմաններում: Ագրոպարենային համալիրի կազմակերպությունների գործունեության ֆինանսական գործունեության վերլուծությունը և ռազմավարությունը: Ագրոպարենային համալիրի կազմակերպությունների սնանկացման (անվճարունակության) ֆինանսական հիմնահարցերը: Դրամական համակարգը և դրամաշրջանառության կազմակերպումը: Գյուղատնտեսական կազմակերպություններում դրամական միջոցների և հաշվարկների կազմակերպումը: Միջազգային արժույթային (վարկային) հարաբերություններ: Վարկի էությունը և անհրաժեշտությունը արդի պայմաններում, վարկի սկզբունքները, ֆունկցիաները, ձևերը և տեսակները: Ագրարային ոլորտի սեզոնային վարկավորման կազմակերպումը: Վարկի սահմանների որոշումը շուկայական էկոնոմիկայի պայմաններում: Փոխառվական կապիտալը, փոխառվական տոկոսը և դրա տնտեսական նշանակությունը: Վարկային համակարգի բնութագրերը և գնահատումը: Բանկերի ծագումը, էությունը և ֆունկցիաները:

10.

Գյուղ. արտադրության կազմակերպում 7 կրեդիտ, 210 ժամ

Դասընթացը կազմված է 26 թեմաներից, որոնք խմբավորված են հետևյալ բաժիններում՝

- գյուղատնտեսական արտադրության կազմակերպման գիտական հիմունքները, սկզբունքներն ու օրինաչափությունները,
- գյուղատնտեսական ձեռնարկությունների /տնտեսավարման առկա բոլոր ձևերի/ կազմակերպատնտեսական հիմունքները,
- ռեսուրսային ներուժի /հողի, արտադրամիջոցների, աշխատուժի/ ձևավորումը և ռացիոնալ օգտագործման կազմակերպումը,
- գյուղատնտեսական ձեռնարկությունների արտադրության /տնտեսության վարման համակարգ, ներտնտեսային կանխատեսում և պլանավորում, մասնագիտացում, ճյուղերի ռացիոնալ զուգակցում, արտադրության համակենտրոնացում, ձեռնարկությունների և ստորաբաժանումների չափեր, տնտեսական հաշվարկ շուկայի պայմաններում և աշխատողների նյութական խթանում/ ռացիոնալ կազմակերպումը,
- բուսաբուծական ու անասնաբուծական ճյուղերի և օժանդակ արդյունաբերական արտադրության կազմակերպումը,
- գյուղատնտեսական ձեռնարկությունների արտադրատնտեսական կապերն ագրոպարենային համակարգի մյուս ոլորտի /գյուղատնտեսական հումք վերամշակող, նյութատեխնիկական միջոցներ ապահովող, սպասարկումներ կազմակերպող/ ձեռնարկությունների /կազմակերպությունների/ հետ: Գյուղատնտեսական արտադրանքի պահպանման, վերամշակման և իրացման կազմակերպումը:

11.

Աշխատանքի կազմակերպումը ԱՊՀ
կազմակերպություններում 3 կրեդիտ, 90 ժամ

Աշխատանքը որպես հասարակականորեն օգտակար գործունեություն, աշխատանքի շուկան շուկայական տնտեսության համակարգում, աշխատանքային ռեսուրսներ, զբաղվածություն, աշխատանքի բաժանում և կոոպերացիա, աշխատանքի արտադրողականություն և արդյունավետություն, աշխատանքի պայմաններ, աշխատանքի և հանգստի ռեժիմ, աշխատանքային գործընթացների կազմակերպում, աշխատանքի նորմավորում, եկամուտներ և աշխատանքի վարձատրություն, սոցիալական զարգացում և կենսամակարդակ, աշխատանքի կառավարում շուկայական հարաբերությունների համակարգում:

12.

ԱՊՀ կազմակերպությունների կառավարում 7 կրեդիտ, 193 ժամ

Արտադրության կառավարման /մենեջմենթի/ դերը շուկայական տնտեսության արմատավորման պայմաններում էլ ավելի է մեծանում: Հաջողության հասնելու կարևոր գոծոնը՝ բարձր պրոֆեսիոնալությամբ տնտեսական, սոցիալական և տեխնոլոգիական հարցերով իրազեկ, պատասխանատվության զգացումով օժտված, նոր տիպի ղեկավարների պատրաստումն է: Ծրագիրը բաղկացած է 4 բաժիններից և 29 թեմաներից:

Առաջին բաժնում քննարկվում են տեսական հարցեր՝ կառավարման էությունը, հասկացությունը, օրինաչափությունները, սկզբունքները, կազմակերպության ներքին ու արտաքին միջավայրը, կառավարման համակարգի հասկացությունը և այլն:

Երկրորդ բաժնում տրված է կառավարման նպատակները, դրանց ընտրությունը, հստակ առաքելության սահմանումը: Նպատակների նվաճման գործում իրականացվող ֆունկցիաները /գործառույթները/՝ ռազմավարական պլանավորում, նրա տիպերը և իրացումը, շարժառիթի դերը պահանջ-մունքների և վարձահատույցի կազմակերպման գործում: Կառավարչական որոշումների ընդունման, վերահսկողության և հաղորդակցման կազմակերպման հարցերը: Կատարողների վրա ներգործության մեթոդները՝ տնտեսական, կազմակերպակարգադրական և սոցիալ-հոգեբանական:

Երրորդ բաժինը վերաբերում է կառավարման կադրերին՝ նրանց ընտրության, գնահատման, տեղաբաշխման, դաստիարակման, ռեզերվի պատրաստման, աշխատանքի կազմակերպման ու նորմավորման հարցերին:

Չորրորդ բաժինը կազմակերպության գործունեության արդյունավետության ապահովումն է՝ հակամարտությունների, ռիսկի, գիտատեխնիկական առաջադիմության, աշխատանքի և արտադրանքի որակի, մատակարարման և իրացման կառավարման հարցերին և այլն:

13

Գնագոյացումը շուկայական տնտեսությունում 4 կրեդիտ, 103 ժամ

Առարկայի խնդիրները և ուսումնասիրման մեթոդները: Կուրսի բովանդակությունը:

Գնագոյացման տեսական հիմունքները: Արժեքի աշխատանքային և ոչ աշխատանքային տեսությունները կանոնական և իրական տնտեսության պայմաններում: Գնագոյացման գործոնները: Գինը արժեքից շեղող գործոնները: Գնային քաղաքականություն:

Գնագոյացման մեթոդաբանության հիմունքները կանոնական և իրական տնտեսության պայմաններում: Գների տեսական հիմնավորումը:

Գնագոյացման տնտեսական մեխանիզմները: Պահանջարկի և առաջարկի հարաբերակցության տեսությունը: Կորերի տեսությունը: Գնագոյացումը զուտ մրցակցային շուկայում: Գների, դրամական հոսքերի, համախառն ծախսերի, սահմանային եկամտի, սահմանային ծախսերի ձևավորման մեխանիզմը կարճ ժամկետում: Գնի, նվազագույն և առավելագույն շահույթի ձևավորման մեխանիզմը կարճ և երկար ժամկետում:

Գնագոյացումը և գները մենաշնորհային շուկայի պայմաններում:

Գնագոյացումը և գները օլիգոպոլային շուկայի պայմաններում:

Գնագոյացումը և գները մենաշնորհային մրցակցային շուկայի պայմաններում: Գնագոյացումը և ռեսուրսների օգտագործումը մոնոպսոնային շուկայի պայմաններում:

ՀՀ շուկայի պայմաններում գործող գների համակարգը: Գների օրենսդրական և վարչական կարգավորումը:

Գնագոյացումը միջազգային առևտրում: ՀՀ արտաքին առևտրի գների մակարդակը և դինամիկան: Ներմուծման և արտահանման գնային քաղաքականությունը:

Գնագոյացումը և գյուղացիական տնտեսությունը: Գնագոյացման առանձնահատկությունները գյուղատնտեսության մեջ կանոնական և իրական տնտեսության պայմաններում

Գների ինդեքսացիան: Գների ինդեքսները ըստ տնտեսության հատվածների:

Սպառողական սայրանքների և ծառայությունների գների և սակագների ինդեքսները: Գյուղատնտեսական մթերքների իրացման միջին գները և ինդեքսները: Բնակչությանը մատուցված առանձին տեսակի ծառայությունների միջին սակագները և գները:

Տրանսպորտային փոխադրումների սակագները և ինդեքսները: Արդյունաբերական արտադրանքների գները և գների ինդեքսները: Գների ինդեքսները շինարարությունում

ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՆԵՐԻ ԿՐԹԱԲԼՈՎ

ՄԴ.

Բուհական քաղադրիչ

1. Պետական և մունիցիպալ կառավարում 4 կրեդիտ, 120 ժամ

ՀՀ հանրային տարածքային կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմինների համակարգը և գործունեության սահմանադրական լիազորությունները:

Պետական կառավարման հիմունքները: Պետական կառավարման մեթոդաբանական հիմքը: Պետական կառավարման համակարգը: Պետական կառավարման սկզբունքները և գործառույթները:

ՀՀ տնտեսության կառավարման պետական մարմինների համակարգը: Կառավարման ֆունկցիոնալ և ճյուղային մարմինները և դրանց գործառույթները: ՀՀ ագրոպարենային համակարգի կառավարման առանձնահատկությունները: Ագրոպարենային համա-կարգի կազմակերպությունների տեսակները, դրանց ձևավորման և գործունեության առանձնահատկությունները:

Տեղական ինքնակառավարման էությունը և հիմնական տեսությունները: ՀՀ վարչատարածքային միավորները և դրանց բնութագրությունը: Քաղաքային, թաղային և գյուղական համայնքների կազմավորման սկզբունք-

ները:

Համայնքի սեփականությունը և դրա կառավարումը: Տնտեսության զարգացման կարգավորումը համայնքում և համայնքի սոցիալական զարգացման կառավարումը:

Տեղական ինքնակառավարման մարմինների կազմավորումը և գործունեության կազմակերպումը: Որոշումների ընդունման գործընթացը տեղական ինքնակառավարման մարմիններում: Տեղական ինքնակառավարման համակարգի զարգացման ռազմավարությունը:

Կառավարման ժամանակակից մոտեցումները տեղական ինքնակառավարման համակարգում: Տեղական ինքնակառավարման արդյունավետությունը:

2. Շուկայական տնտեսության պետական կարգավորում
4 կրեդիտ, 120 ժամ

Շուկայական տնտեսության պետական կարգավորում առարկան և խնդիրները: Շուկայական տնտեսության կարգավորման պետական մարմինները, դրանց գործառույթները: Պետության ճյուղային տնտեսական քաղաքականությունը: Ներդրումային քաղքականություն: Արտաքին տնտեսական քաղքականությունը և բաց տնտեսության զարգացման օրինակաչափությունները: Բնակչության զբաղվածության ապահովման մակրոտնտեսական քաղքականությունը: Դրամավարկային և արժույթային պետական քաղքականությունը: Հարկաբյուջետային քաղքականությունը և ֆինանսական կարգավորումը: Կապիտալի շուկայի պետական կարգավորման հարցերը շուկայական տնտեսությունում: Մենաշնորհային և հակամենաշնորհային քաղքականություն: Պետական գույքի կառավարման հիմնահարցերը: Սոցիալական քաղքականության պետական կարգավորումը:

3. Միջազգային տնտեսական հարաբերություններ 5 կրեդիտ, 167 ժամ

Միջազգային տնտեսական հարաբերությունների հասկացությունը, բնորոշումը, առարկան, մեթոդները, խնդիրները և գործառույթները: Միջազգային տնտեսական հարաբերությունների դերը տնտեսական և սոցիալական զարգացման գործում: Աշխատանքի միջազգային բաժանումը, տնտեսական կապերի զարգացման փուլերը: Արտադրության միջազգային մասնագիտացում, կոոպերացում: Արտաքին առևտրի տեսությունները: Տնտեսական կապերի ձևերը և տեսակները: Միջազգային առևտուրը տնտեսական հարաբերությունների համակարգում: Համաշխարհային շուկայական գների համակարգ: Տեխնոլոգիաների միջազգային առևտուր: Ծառայությունների միջազգային առևտրի տեսակները, շուկայի կարգավորումը: Ազատ տնտեսական գոտիների կազմակերպման անհրաժեշտությունը: Արտաքին տնտեսական գործարքներ, պայմանագրերի տեսակները: Առևտրային տերմիններ: Միջազգային արժույթային հարաբերություններ, արժույթային քաղքականություն: Կապիտալի արտահանում, միջազգային հաշվարկներ: Ֆինանսավարկային միջազգային կազմակերպություններ: Տնտեսական ինտեգրացիա, զարգացման փուլերը և ձևերը: Տնտեսական համագործակցության կազմակերպման անհրաժեշտությունը:

Աշխատուժի միջազգային միգրացիա, պատճառները, կարգավորումը: Հայաստանի արտաքին տնտեսական կապերը: Օտարերկրյա ներդրումներ: Արտաքին կապերի հետագա զարգացումը: Հայաստանի ինտեգրացումը միջազգային կառույցներին: Պետության դերը արտաքին կապե-

րի կարգավորման գործում:

4.

Ագրարային քաղաքականություն 14 կրեդիտ, 403 ժամ

Ագրարային քաղաքականությունը որպես գիտություն: Առարկան, խնդիրները, հետազոտության մեթոդաբանությունը և մեթոդները, գիտագործնական նշանակությունը, կապը այլ գիտությունների հետ:

Ագրարային քաղաքականության ներկա փուլի բարդությունը և յուրահատկությունները ՀՀ-ում:

Ագրարային տնտեսությունը որպես ագրարային քաղաքականության իրականացման ոլորտ:

Ագրարային քաղաքականության բովանդակությունը, նրա օղակները, փուլերը, սուբյեկտները և շարժիչ ուժերը ՀՀ-ում:

Ագրարային կառուցվածքի քաղաքականություն: Ագրարային կառուցվածքը, նրա տարրերը, նպատակները, միջոցները, գործոնները, պատմական զարգացման փուլերը:

Սեփականաշնորհումը և սեփականության նոր կառուցվածքի ձևավորումը ագրարային տնտեսությունում: Բազիսի և վերնաշենքի նոր բովանդակությունը: Ուժեղ և թույլ կողմերը, հնարավորությունները, խոչընդոտները:

Ագրարային քաղաքականության իրականացման մեխանիզմները: Ագրարային շուկան և գները: Շուկայի անտեսանելի ձեռքի և պետական կառավարման կապը և սահմանները:

Տեխնոլոգիական ագրարային քաղաքականություն: Էությունը, անհարժեշտությունը, սկզբունքները, պայմանները, առանձին ուղղությունները ՀՀ-ում:

Ֆինանսավարկային և հարկային քաղաքակա-նությունը: Ագրարային ոլորտի ֆինանսների համակարգը, ագրարային ձևավորումների ֆինանսների կազմակերպումը, ֆինանսական ապահովումը: Վարկային քաղաքականության զարգացումը, թույլ կողմերը, հնարավորությունները, խոչընդոտները, կատարելագործման ուղիները ագրարային ոլորտում: Վարկային կոոպերացիայի զարգացումը: Կարճաժամկետ ապրանքային և պարտամորհակային վարկավորում: Ագրարային ֆինանսական համակարգի կայունացման ուղիները:

Գյուղատնտեսական արտադրության ինվեստիցիոն քաղաքականությունը: Ինվեստիցիոն իրավիճակը ագրարային ոլորտում, կարգավորման ուղիները:

Հարկային քաղաքականությունը ագրարային ոլորտում, ձևավորված հիմնախնդիրների լուծման ուղիները:

Կանխատեսումը և ծրագրավորումը որպես ագրարային քաղաքականության կարևորագույն միջոց:

Ագրարային քաղաքականության իրականացման ինստիտուտներն ու կառույցները ՀՀ-ում:

5.

Ագրոտորիզմ 4 կրեդիտ, 120 ժամ

Տորիզմի տնտեսական էությունը, ժողտնտեսական նշանակությունը, զարգացման փուլերը ՀՀ-ում: Տորիզմը որպես ժողտնտեսական ճյուղ և նրա էկոնոմիկան: Ջրոսաշրջիկը որպես զրոսաշրջիկության օբյեկտ: Տորիզմի ձևերը և տարատեսակները: Ջրոսաշրջիկության շարժառիթները: Ջրոսաշրջիկության էկոնոմիկան որպես զրոսաշրջիկության բաղկացուցիչ մաս: Պետական տորիստական քաղաքականություն: Տորիզմի զարգացման տնտեսական ցուցանիշները և հեռանկարները ՀՀ-ում: Ջրոսաշրջի-

կության շուկան, նրա հատվածավորումը, սուբյեկտները և առանձնահատկությունները ՀՀ-ում:

Ագրոտուրիզմը որպես գիտություն և տուրիզմի տարատեսակ: Առարկան, խնդիրները և ուսումնասիրման մեթոդը, կապը այլ գիտությունների հետ: Կուրսի բովանդակությունը:

Զբոսաշրջիկությունը և ագրոտուրիզմը: Ագրոտուրիզմի շրջանակները: ՀՀ Ֆլորիստիկ ազգային հարստությունը որպես ներկայացման օբյեկտ, դրանց արեալները: Հայկական բնաշխարհի, մրգերի, կենցաղի, արգելանոցների ներկայացում:

Ֆաունիստիկա: Կենդանական աշխարհի հարստության և հազվագյուտ կողմի ներկայացում: Տուրիզմը և որսորդությունը:

Տուրիզմը և ագրովերամշակման արտադրանքները: Գորգագործության ներկայացում:

Ագրոտուրիզմի աշխարհագրությունը և բնապահպանության խնդիրները: Վայքի և Սյունիքի, Սևան-Շիրակ-Արագածոտնի, Լոռվա և Հյուսիս-Արևելյան տարածաշրջանների ֆլորիստիկան և ֆաունիստիկան:

Ագրարային արտադրանքը և ագրոտուրիզմը: Ագրոտուրիզմի հիմնական ձևերը: Սոցիալական տուրիզմ: «Ագրոտուր սպասարկում»: Էկոլոգիական տուրիզմ: Ագրոտուրիզմի էկոնոմիկան:

6. Գյուղատնտեսական տարածաշրջանի զարգացման վերլուծություն և քաղաքականություն 7 կրեդիտ, 210 ժամ

Տարածաշրջանի քաղաքականությունը որպես ագրարային քաղաքականության բաղկացուցիչ մաս, նրա խնդիրները, ուսումնասիրության մեթոդաբանությունը և գիտա-գործնական նշանակությունը:

Տարածաշրջանային քաղաքականության առանձնահատկությունները գյուղատնտեսության մեջ ներկա անցման փուլում և Հայաստանի հանրապետության պայմաններում:

Տարածաշրջանային քաղաքականության ընդհանուր բովանդակությունը, նրա հիմնական օղակները, նպատակները և կրողները:

Տարածաշրջանային կառուցվածքային քաղաքականությունը ագրարային ոլորտում, նրա հիմնական տարրերը և նպատակները: Տարածքային քաղաքականության վրա ազդող գործոնները և նրանց դրսևորման առանձնահատկությունները ՀՀ-ում:

Սեփականաշնորհումը գյուղատնտեսական տարածաշրջանները և սեփականաշնորհման նոր կառուցվածքի ձևավորման առանձնահատկությունները:

Տարածաշրջանային ագրարային քաղաքականության հիմնական մեխանիզմները, տարածաշրջանային ագրարային շուկաների ձևավորումը և դրանց ազդեցությունը շրջանի գյուղատնտեսական արտադրության վրա: Գները և գնագոյացումը տարածաշրջանային ագրարային շուկայում:

Տեխնոլոգիական քաղաքականության դերն ու նշանակությունը տարածաշրջանային ագրարային քաղաքականությունը: Տեխնոլոգիական և տեխնիկական վերազինման անհրաժեշտությունը և դերը տարածաշրջանի ագրարային ոլորտի զարգացման գործում:

Տարածաշրջանային ֆինանսավարկային քաղաքականություն: Առանձին տարածաշրջանների նկատմամբ տարբերակված ֆինանսավարկային և հարկային քաղաքականության իրականացման անհրաժեշտությունը և իրացման մեխանիզմները:

Տարածաշրջանային վարկային և ինվեստիցիոն քաղաքականության, լիզինգային հարաբերությունների անհրաժեշտությունը և տեղը առանձին

տարածաշրջանների ագրարային ոլորտի զարգացման գործում:

Հարկային քաղաքականություն: Տարբերակված հարկային դրույքների բյուջետային վճարումների անհրաժեշտությունը տարածաշրջանների տնտեսական հնարավորությունների հավասարեցման գործում:

Սոցիալ-տնտեսական զարգացման կանխատեսումը և պլանավորումը որպես տարածաշրջանային քաղաքա-կանության կարևոր միջոց: Տարածաշրջանային քաղաքականություն իրականացնող հանրապետական և տեղական մարմինների համակարգը ՀՀ-ում:

7. **ԱՐԺԵՐՊԹԵՐԻ ՇՈՒԿԱ և ԲՈՐՍԱՅԱԿԱՆ ԳՈՐԾ 3 կրեդիտ, 90 ժամ**

Արժեթղթերի էությունը: Բաժնետոմսեր: Պարտատոմսեր: Պետական արժեթղթեր: Այլ հիմնական արժեթղթեր: Արժեթղթերի շուկա: Էմիսիոններ և ինվեստորներ: Արժեթղթերի շուկայի կանոնավոր գործունեությունը ապահովող մասնակիցներ: Ֆոնդային բորսա և արտաբորսայական շուկա: Արժեթղթերի շուկան և դրա կարգավորումը: Արժեթղթերի տեղաբաշխումը և շրջանառությունը: Արժեթղթերի երկրորդային շուկան: Ֆուչերսային և օպցիոն պայմանագրերը որպես արժեթղթերի շուկայի գործիքներ: Ֆոնդային շուկայի վերլուծությունը: Ռիսկերի տեսակները արժեթղթերի շուկայում: Բորսային ինդեքսներ:

8. **Կազմակերպությունների ֆինանսների վերլուծություն 4 կրեդիտ, 120 ժամ**

Տնտեսավորաող սուբյեկտների գործունեության ֆինանսական վերլուծության անհրաժեշտությունը: Ֆինանսական վերլուծության դերը տնտեսավարման պայմաններում, Տնտեսավարող սուբյեկտների ֆինանսական դրության ընդհանուր գնահատումը:

Տնտեսավարող սուբյեկտների գործունեության ֆինանսական արդյունքների վերլուծությունը: Տնտեսավարող սուբյեկտների գործունեության ֆինանսական արդյունքների ձևավորման և բաշխման մոդելը, շահույթի ցուցանիշների մակարդակի, դինամիկայի և կառուցվածքի վերլուծությունը, արտադրանքի ապրանքների (աշխատանքների, ծառայությունների) իրացումից շահույթի գործոնային վերլուծությունը, շահույթի օգտագործման վերլուծությունը, շահութաբերության ցուցանիշների համակարգը և հաշվարկման մոթոդները, շահութաբերության ցուցանիշների գործոնային վերլուծությունը:

Ֆինանսական կայունության, գործարար ակտիվության և իրացվելիության գնահատման ցուցանիշների ու դրանց հաշվարկման մեթոդիկան:

Տնտեսավարող սուբյեկտների սնանկացումը և ռիսկերի գնահատման մեթոդիկան: Տնտեսավարող սուբյեկտների սնանկացման էությունը, սնանկացման պատճառները և ազդող գործոնները, անվճարունակության գնահատումը, տնտեսավարող սուբյեկտների սնանկացման կանխատեսման մեթոդները, տնտեսավարող սուբյեկտների ֆինանսական առողջացման ուղիները, ֆինանսական պլանի կազմման համառոտ նկարագիրը, ռիսկի գնահատում:

ԸՆՏՐՈՎԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՆԵՐԻ ԿՐԹԱԲԼՈՎ

ՖԱԿՈՒԼՏԱՏԻՎ ԴԱՍԸՆԹԱՑՆԵՐԻ ԿՐԹԱԲԼՈՎ

- 4.1. Առկա ձևով ուսուցման դեպքում լսարանային պարապմունքներին պետք է տրամադրվի յուրաքանչյուր ուսումնական դասընթացին հատկացվող ժամաքանակի 50% -ից ոչ պակաս, իսկ հեռակա ձևով ուսուցման դեպքում՝ 10%-ից ոչ պակաս:
5. 310110 Ազրարային քաղաքականություն և տարածաշրջանի զարգացում
դասիչ, մասնագիտության անվանում

ՄԱՄՆԱԳԻՏՈՒԹՅԱՄԲ տնտեսագիտության բակալավրի
ՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ

որակավորման աստիճան

ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԿՐԹԱԿԱՆ ԾՐԱԳՐԻ ՅՈՒՐԱՑՄԱՆ ԺԱՄԿԵՏՆԵՐԸ

5.1. տնտեսագիտության որակավորման աստիճան բակալավրի պատրաստման հիմնական կրթական ծրագրի յուրացման ժամկետը, ներառյալ ուսանողի հետազոտական աշխատանքը, առկա ուսուցման ձևով 242 շաբաթ է, որից.

- տեսական ուսուցումը՝ 150 շաբաթ,
- քննաշրջանները՝ 27 շաբաթ,
- պրակտիկաները՝ 19 շաբաթ,
- ուսումնական պրակտիկա 4 շաբաթ
- արտադրական պրակտիկա 10 շաբաթ
- նախադիպլոմային պրակտիկա 5 շաբաթ
- եզրափակիչ պետական որակավորումը, ներառյալ ավարտական որակավորման (դիպլոմային) աշխատանքի պատրաստումը և պաշտպանությունը՝ 10 շաբաթ,
- արձակուրդները 36 շաբաթ

Դիպլոմային աշխատանքի թեման հանձնարարվում է ուսանողին ուսուցման 3-րդ կուրսում, արտադրական պրակտիկայի աշխատանքներից առաջ: Դիպլոմային աշխատանքի ղեկավարը նշանակվում է ամբիոնի կողմից պրոֆեսորներից, դոցենտներից և առաջատար ասիստենտներից:

Դիպլոմային աշխատանքի կատարման ժամանակացույցը, ընթացիկ վերահսկման և ատեստավորման ձևը, պաշտպանության թույլատրման կարգը սահմանում է բուհը (ֆակուլտետը), որը հաստատում է բուհի գիտական խորհուրդը:

5.2. Միջնակարգ (լրիվ) ընդհանուր կրթություն ունեցող անձանց համար տնտեսագիտության բակալավրի որակավորման աստիճան պատրաստման հիմնական կրթական ծրագրերի յուրացման ժամկետները հեռակա ուսուցման ձևով երկարացվում են մինչև 1 տարի՝ սույն պետական կրթական չափորոշիչի թ. 1.2-ով սահմանված ժամկետի նկատմամբ:

5.3. Ուսանողի ուսումնական բեռնվածքի առավելագույն ծավալը սահմանվում է շաբաթական 45 ժամ՝ ներառյալ լսարանային և արտալսարանային (ինքնուրույն) աշխատանքները:

5.4. Առկա ուսուցման ձևով սովորող ուսանողի լսարանային պարապմունքների ծավալը չպետք է գերազանցի շաբաթական 30 ժամ: Նշված ծավալում չեն ընդգրկվում ֆիզիկական կուլտուրայի և ֆակուլտատիվ դասընթացների դասաժամերը: Ուսումնական տարվա տեսական ուսուցման տևողությունը 34 շաբաթ է:

5.5. Հեռակա ուսուցման ձևով սովորող ուսանողի համար պետք է ապահովվի տարեկան 160 ժամից ոչ պակաս ծավալով դասախոսների հետ պարապմունքներ անցկացելը:

5.6. Ուսումնական տարվա արձակուրդները պետք է 7-10 շաբաթ լինեն, այդ թվում՝ 2 շաբաթից ոչ պակաս՝ ձմեռային քննաշրջաններից հետո:

6. 310110 Ագրարային քաղաքականություն և տարածաշրջանի զարգացում
դասիչ, մասնագիտության անվանում

ՄԱՄՆԱԳԻՏՈՒԹՅԱՄԲ տնտեսագիտության բակալավրի
որակավորման աստիճան
**ՊԱՏՐԱՍՏԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԿԻԹԱԿԱՆ ԾՐԱԳՐԻ ՄՇԱԿՄԱՆ ԵՎ
ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՎՈՂ
ՊԱՀԱՆՁՆԵՐԸ**

6.1. տնտեսագիտության բակալավրի պատրաստման հիմնական կրթական
որակավորման աստիճան
ծրագրի մշակմանը ներկայացվող պահանջները.

6.1.1. Սույն պետական կրթական չափորոշիչի հիման վրա բուհն ինքնուրույն է մշակում
և հաստատում տնտեսագիտության բակալավրի պատրաստման հիմնական
որակավորման աստիճան

կրթական ծրագիրը:

Ուսանողի կողմից ընտրովի դասընթացների ուսումնասիրությունը պարտադիր է, իսկ նրանց ցանկը երաշխավորական բնույթ է կրում, որը կարող է փոփոխել կամ լրացնել բուհը:

Ուսումնական դասընթացի բաղադրիչների տեսակները (դասախոսություն, գործնական, սեմինար, լաբորատոր պարապմունքներ, տնային և կուրսային աշխատանքների խորհրդատվություն և այլն) և ծավալները՝ դասընթացին հատկացված դասաժամերի շրջանակում սահմանում է բուհը: Ուսուցման ողջ շրջանում ուսումնական ժամաքանակի ընդհանուր հաշվեկշռում ակտիվ մեթոդներով ուսանողի տեսական ուսուցումը չպետք է ցածր լինի 25%-ից:

Ուսանողի գիտելիքների ստուգման և գնահատման համակարգի տեսակն ընտրում է բուհը: Տվյալ դասընթացից ուսանողի գիտելիքների եզրափակիչ գնահատականը չպետք է հիմնավորվի միայն վերջին քննության (ստուգարքի) արդյունքով, այն պետք է հաշվի առնի ուսանողի ակտիվությունը դասընթացից և ընթացիկ առաջադիմությունը կիսամյակի (ների) ընթացքում: Եզրափակիչ գնահատման դեպքում գնահատականի 40%-ը ձևավորում է ընթացիկ առաջադիմությամբ և միջանկյալ ստուգումներով, իսկ 60%-ը՝ եզրափակիչ քննության (ստուգարքի) արդյունքով:

Քննությունների անցկացման հիմնական ձևը գրավոր կամ գրավոր-բանավորն է: Բացառության կարգով բուհը կարող է սահմանել բանավոր քննություններ, բայց դրանք չպետք է գերազանցեն քննությունների ընդհանուր քանակի 25%-ը: Բուհի իրավունքն է ուսումնական դասընթացի եզրափակիչ ստուգման եղանակի (ստուգարք կամ քննություն) ընտրությունը և ձևի սահմանումը:

Ուսանողների գիտելիքների ընթացիկ գնահատման համակարգում բուհն օգտագործում է իրեն նպատակահարմար գնահատման սանդղակ: Միջազգային մասնագիտական կրթական համակարգին ինտեգրվելու և ուսանողների ակադմիական շարժունակությունն ապահովելու նպատակով ուսումնական գործընթացում գերադասելի է գիտելիքների ստացման և գնահատման վարկային (կրեդիտային) համակարգի ներդրումը և օգտագործումը: Դասընթացից եզրափակիչ գնահատական նշանակելու դեպքում անհրաժեշտ է անցնել գիտելիքների գնահատման ավանդական համակարգին («գերազանց», «լավ», «բավարար», «անբավարար», «ստուգված», «չստուգված»):

Կուրսային աշխատանքը դիտարկվում է որպես դասընթացի ուսումնական բաղադրիչ և իրականացվում է այդ դասընթացին հատկացրած դասժամերի հաշվին: Հիմնական մասնագիտական դասընթացներից կուրսային աշխատանքի կատարելը պարտադիր է, բայց ուսուցման ողջ շրջանում դրանք չպետք է գերզանցեն 5-ը:

Մասնագիտության ուսումնական պլանով (հավելված 2) նախատեսված բոլոր ուսումնական դասընթացների, կուրսային աշխատանքների և պրակտիկաների համար պարտադիր է եզրափակիչ գնահատականի նշանակումը:

Մասնագիտացման դասընթացների կրթաբլոկը ընդհանուր մասնագիտական դասընթացների կրթաբլոկի տրամաբանված հաջորդականությունն է, որը ընտրած մասնագիտությամբ նախատեսված գործունեության բնագավառներում նպաստում է ուսանողի խոր մասնագիտական գիտելիքների և ունակությունների ձեռքբերմանը: Այն մասնագիտությունների գծով, որոնց անվանման մեջ առկա է ագրարային արտահայտությունը, ընտրած բնագավառի համար շրջանավարտի պատրաստման առանձնահատկությունները առաջին հերթին հաշվի են առնվում մասնագիտացման դասընթացների միջոցով: Բուհը պետական կրթական չափորոշիչի հավելված 1-ում տրված ցանկից ինքնուրույն է ընտրում իրեն համապատասխանող մասնագիտացումը և իրավունք ունի փոփոխելու կամ լրացնելու մասնագիտացման դասընթացների ցանկը կամ էլ ՀՀ ԿԳՆ մասնագիտությունների պետական կրթական չափորոշիչը մշակող գիտամեթոդական հանձնաժողովի հետ համաձայնեցրած՝ ձևավորելու նոր մասնագիտացում:

Ֆակուլտատիվ դասընթացների կրթաբլոկի ցանկը նույնպես երաշխավորական բնույթ է կրում և ուսանողի համար պարտադիր չէ, իսկ դրանց հաճախելու դեպքում կրթաբլոկին հատկացրած ժամաքանակների 30%-ին վերաբերող դասընթացներից պարտադիր է ուսանողների գիտելիքների ստուգումը և գնահատումը:

6.1.2. Մասնագիտության հիմնական կրթական ծրագիրն իրականացնելու դեպքում բուհն իրավասու է՝

- 5%-ի սահմաններում փոփոխել դասընթացների կրթաբլոկների հատկացրած ժամաքանակները, իսկ առանձին դասընթացներինը՝ մինչև 10%-ի սահմաններում,

- ձևավորել հումանիտար և սոցիալ-տնտեսագիտական դասընթացների կրթաբլոկ, որի հանրապետական բաղադրիչում նշվածներից պարտադիր է հետևյալ դասընթացների առկայությունը՝

«Ֆիզիկական կուլտուրա»,

«Հայ ժողովրդի պատմություն»,

«Հայոց լեզու և հայ գրականություն»,

«Ռուսաց լեզու և խոսքի մշակույթ»,

«Օտար լեզու»,

«Փիլիսոփայություն»:

Մնացած դասընթացները կարող են ընդգրկվել ըստ բուհի հայեցողության: Այս դեպքում հնարավոր է նրանց միջդասընթացային միավորումը՝ բովանդակության պարտադիր նվազագույնի պահպանմամբ:

Եթե դասընթացը ընդհանուր մասնագիտական կամ մասնագիտացման դասընթացների կրթաբլոկի մի մասն է կազմում, դրա համար հատկացված ժամերը վերաբաշխվում են ՀՍՏ դասընթացների վրա:

Ֆիզիկական կուլտուրայի պարապմունքները հեռակա և դրսեկության ձևերով ուսումնառող ուսանողների համար կարող են իրականացվել նրանց ցանկությամբ,

- ընդհանուր հումանիտար և սոցիալ-տնտեսագիտական (ՀՍՏ) դասընթացների դասավանդումն իրականացնել հեղինակային դասախոսությունների, անհատական և կոլեկտիվ գործնական պարապմունքների, առաջադրանքների և սեմինարների ձևով՝ բուհի մշակած ծրագրերով, հաշվի առնելով բուհի մասնագիտական առանձնահատկությունները, դասախոսների հետազոտական ուղղվածությունը և

հակումները, որոնք կապահովեն կրթաբլոկի դասընթացների թեմատիկայի լուսաբանումը՝ ուսանողների մասնագիտական կողմնորոշմանը համապատասխան,

- սահմանել ընդհանուր հումանիտար և սոցիալ-տնտեսագիտական (ՀՍ), ընդհանուր մաթեմատիկական և բնագիտական (ԸԲ) կրթաբլոկներում ընդգրկված դասընթացների առանձին բաժինների դասավանդման անհրաժեշտ խորությունը՝ կրթաբլոկների դասընթացների ուղղվածությանը համապատասխան և մասնագիտության առանձնահատկությունների հաշվառմամբ: ԸԲ կրթաբլոկում պարտադիր է «Քաղ, պաշտպանության և արտակարգ իրավիճակների հիմնահարցեր» առարկայի դասավանդումը: Բուհական բաղադրիչներին առանձնացված ժամաքանակները բուհի հայեցողությամբ կարող են օգտագործվել հանրապետական բաղադրիչներում ընդգրկված դասընթացների ավելի խորը դասավանդման համար,

- իրականացնել 310110 Ագրարային քաղաքականություն և տարածաշրջանի

դասիչ, մասնագիտության անվանում

գարգացում մասնագիտությամբ տնտեսագիտության բակալավրի

որակավորման աստիճան

պատրաստման հիմնական կրթական ծրագիրը կրճատված ժամկետով՝ համապատասխան ուղղվածության միջին կամ բարձրագույն մասնագիտական կրթություն ունեցող ուսանողների համար: Ուսուցման ժամկետների կրճատումը կատարվում է մասնագիտական կրթության նախորդ աստիճանում ուսանողների ձեռք բերած գիտելիքների, ունակությունների և հմտությունների հիման վրա: Այդ դեպքում ուսուցման տևողությունը 2 (երկու) տարուց պակաս չպետք է լինի: Կրճատված ժամկետով ուսուցումը թույլ է տրվում նաև այն անձանց, որոնց կրթական մակարդակը և բացառիկ ընդունակությունները բավարար հիմք են նման ուսուցում իրականացնելու համար,

- առանձին դեպքերում, մասնագիտությունների պետական կրթական չափորոշիչները մշակող ԿԳՆ գիտամեթոդական հանձնաժողովի հետ համաձայնեցված՝ 310110 Ագրարային քաղաքականություն և տարածաշրջանի

դասիչ, մասնագիտության անվանում

գարգացում մասնագիտության համար բուհն իրավունք ունի մինչև 20%-ի սահմանում փոփոխել ընդհանուր մասնագիտական դասընթացների (ԸՄԴ) կրթաբլոկի ժամաքանակը, իսկ առանձին դասընթացները՝ մինչև 40%-ի սահմաններում:

6.2. Ուսումնական գործընթացի կադրային ապահովման պահանջները.

տնտեսագիտության բակալավրի պատրաստման հիմնական կրթական

որակավորման աստիճան

ծրագրերի իրականացումը պետք է ապահովվի գիտամանկավարժական կադրերով, որոնք, որպես կանոն, ունեն դասընթացների դասավանդման ուղղվածությանը համապատասխանող բազային կրթություն (առնվազն դիպլոմավորված մասնագետ կամ մագիստրոս) և հետևողականորեն զբաղվում են հետազոտական և գիտամեթոդական գործունեությամբ: Հատուկ մասնագիտացնող դասընթացներ դասավանդող դասախոսները, որպես կանոն, պետք է ունենան գիտական աստիճան (գիտական կոչում, պատվավոր կոչում և այլն) և/կամ համապատասխան գործունեության ոլորտում աշխատանքի փորձ:

Գիտական աստիճան և կոչում ունեցող դասախոսները պետք է կազմեն պրոֆեսորադասախոսական կազմի 50%-ից ոչ պակասը:

Հիմնական հաստիքային դասախոսները և 0,25 հաստիքից բարձր ձևակերպված համատեղողները նույնպես պետք է կազմեն ընդհանուրի 50%-ից ոչ պակաս:

6.3. Ուսումնական գործընթացի ուսումնամեթոդական ապահովման պահանջները.

տնտեսագիտության բակալավրի -ի պատրաստման հիմնական կրթական

որակավորման աստիճան

ծրագրերի իրականացումը պետք է ներառի ուսանողների կողմից մասնագիտական դասընթացների լաբորատոր, գործնական (սեմինար) աշխատանքների կատարում (աշխատանքների ցանկը պարտադիր տրվում է), ներառյալ որպես պարտադիր բաղադրիչ՝ համակարգչային կիրառական ծրագրային փաթեթների օգտագործմամբ

գործնական առաջադրանքների կատարում: Պարտադիր պահանջ է նաև անհրաժեշտ ինֆորմացիոն բազայի ստեղծումը, որն ապահովում է բարձրորակ մասնագետի պատրաստումը և ուսանողի մուտքը ինֆորմացիոն աղբյուրներ, ներառյալ internet-ը:

տնտեսագիտության բակալավր -ի պատրաստման հիմնական կրթական որակավորման աստիճան

Ծրագրերի իրականացումը պետք է ապահովվի յուրաքանչյուր ուսանողի մուտքով դեպի գրադարանային ֆոնդեր և տվյալների բազաներ, որոնք ըստ բովանդակության համապատասխանում են հիմնական կրթական ծրագրով նախատեսված դասընթացների բաղադրիչներին (դասախոսություններ, գործնական, սեմինար և լաբորատոր պարապմունքներ, կուրսային և դիպլոմային աշխատանքների խորհրդատվություն, պրակտիկաների ծրագրեր) նվիրված մեթոդական ձեռնարկների և ցուցումների առկայությամբ, ինչպես նաև տեսալսողական, բազմամիջավայրային նյութերով և ցուցադրական ձեռնարկներով:

Բուհի գրադարանը պետք է հագեցված լինի մասնագիտության ուսումնական պլանով նախատեսված դասընթացների ուսումնամեթոդական համալիրներով, մասնագիտության նորմատիվ-իրավական ակտերով, տեղեկատու գրականությամբ և չափորոշիչներով:

6.4. Ուսումնական գործընթացի նյութատեխնիկական ապահովման պահանջները

տնտեսագիտության բակալավր-ի պատրաստման հիմնական կրթական ծրագիր որակավորման աստիճան

իրականացնող ՀՊԱՀ պետք է ունենա նյութատեխնիկական բազա, որը համապատասխանում է գործող սանիտարահիգիենիկ նորմերին և հակահրդեհային կանոններին, ապահովում է օրինակելի ուսումնական պլաններով նախատեսված լաբորատոր, սեմինար, գործնական պարապմունքների և միջդասընթացային պատրաստման բոլոր ձևերի և ուսանողների հետազոտական աշխատանքների կատարումը:

6.5. Պրակտիկաների կազմակերպման պահանջները

Ուսուցման ընթացքում առանձին մասնագիտական դասընթացների և ընտրած մասնագիտացման գծով գործնական ունակությունների, սպազա աշխատավայրում հմտություններ և փորձառումներ ձեռք բերելու նպատակով բնագավառի կազմակերպահրավական տարբեր ձևերի կազմակերպություններում, հիմնարկներում և հաստատություններում կազմակերպվում են ուսանողների ուսումնական և արտադրական պրակտիկաներ: Ուսանողի նախադիպլոմային պրակտիկան մասնագիտության ուսումնական պլանի պարտադիր բաղադրիչն է, որի կազմակերպման և իրականացման պատասխանատուն բուհն է: Նախադիպլոմային պրակտիկան կազմակերպվում է այն հաշվով, որպեսզի շրջանավարտը կարողանա այդ ընթացքում ստացած փորձառությունը օգտագործել իր դիպլոմային աշխատանքը ձևավորելիս: Եթե շրջանավարտը ուսուցումը համատեղում է աշխատանքի հետ, բուհն իրավունք ունի թույլատրել աշխատավայրում պրակտիկայի անցկացում, եթե շրջանավարտի աշխատանքի բնույթը համապատասխանում է բուհում ուսումնառած մասնագիտությանը:

Պրակտիկան կարող է կազմակերպվել նաև որոշակի կազմակերպություններում՝ նախապես կազմված անհատական ծրագրով, եթե շրջանավարտը նույն կազմակերպությունում պաշտոն է զբաղեցնում:

Արտադրական պրակտիկայի տեղերի բացակայության դեպքում բուհը (ֆակուլտետը) այն կազմակերպում է սեփական նյութատեխնիկական բազայի վրա, եթե այն հագեցված է ժամանակակից սարքավորմամբ և ծրագրային միջոցներով:

**ՄԱՍՆԱԳԻՏՈՒԹՅԱՔ ԸՐՋԱՆԱՎԱՐՏԻ ՊԱՏՐԱՍՏԱՆ
ՄԱԿԱՐԴԱԿԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՎՈՂ ՊԱՀԱՆՁՆԵՐԸ**

7.1. Շրջանավարտը պետք է կարողանա լուծել սույն պետական կրթական չափորոշիչի թ.1.2 կետում նշված որակավորմանը համապատասխանող խնդիրները:

տնտեսագիտության բակալավր պետք է .

որակավորման աստիճան

ա/ հումանիտար և սոցիալ-տնտեսագիտական գիտելիքների բնագավառում՝

- իմանա ՀՀ Սահմանադրության և իր բնագավառի օրենքները,
- ազատ տիրապետի մասնագիտական հայոց լեզվին (գրավոր և բանավոր) և հաղորդակցվի երկու օտար լեզուներով,
- ունենա պատկերացում առողջ կենսակերպի մասին, տիրապետի ֆիզիկական կատարելագործման ունակություններին և հմտություններին,
- իմանա հայ ժողովրդի պատմությունը և արդի քաղաքագիտական զարգացումները,
- ծանոթ լինի համաշխարհային մշակույթին, տիրապետի վարվելաձևի կուլտուրային, իմանա դրա էթիկական և իրավական նորմերը, որոնք կարգավորում են մարդու և հասարակության, մարդու և շրջակա միջավայրի հարաբերությունները,
- գիտենա հոգեբանության և մանկավարժության տարրերը,
- ծանոթ լինի ժամանակակից փիլիսոփայական ուղղություններին, գիտենա կեցության մասին գիտության հիմնադրույթները, նյութականի և վերացականի հասկացությունները, մատերիայի կազմակերպման ձևերը, հետևի սոցիալական գլոբալ զարգացումներին,
- գիտենա տնտեսագիտության տեսության հիմնադրույթները, մակրո և միկրոտնտեսության օրենքները, անցումային շրջանի տնտեսության առանձնահատկությունները:

բ/ բնագիտության և մաթեմատիկայի բնագավառում՝

- ծանոթ լինի ժամանակակից բնագիտության հիմնական սկզբունքներին և հայեցակարգերին, բնապահպանական գլոբալ և տարածքային հիմնախնդիրներին,
- տիրապետի մաթեմատիկայի հիմնական բաժիններին, հավանականությունների տեսության և մաթեմատիկական վիճակագրության մեթոդներին, մաթեմատիկական մոդելավորման եղանակներին,
- տիրապետի ինֆորմացիայի հավաքման, պահպանման և մշակման համակարգչային մեթոդներին, մաթեմատիկական մոդելավորման եղանակներին,
- տիրապետի ինֆորմացիայի հավաքման, պահպանման և մշակման համակարգչային մեթոդներին և կարողանա օգտագործել ժամանակակից ինֆորմացիոն տեխնոլոգիաներ,

գ/ մասնագիտական գործունեության բնագավառում՝ սննդամթերքներով ապահովումը տնտեսապես հիմնավորված գներով, եկամուտների մեջ գյուղատնտեսության ճյուղի մասնակցության ապահովումը, շրջակա միջավայրի պահպանման խնդիրների լուծում, արտադրական մասնագիտացման ճշգրտում, ագրարային շուկայի ձևավորում, ինվեստիցիոն, վարկային, ֆինանսական, գիտատեխնիկական, տեխնոլոգիական, հարկային միջավայրի քաղաքականության մշակմանը մասնակցություն, գյուղատնտեսությանը պետական աջակցության ձևերի մշակում, պարենային անվտանգության ապահովման խնդիրների մշակում:

տնտեսագիտության բակալավրի հատուկ

պատրաստվածությանը

որակավորման աստիճան

վերաբերող պահանջները սահմանում է տվյալ մասնագիտացումն առաջադրող բուհը՝ ՀՀ ԿԳՆ մասնագիտությունների պետական կրթական չափորոշիչները մշակող գիտամեթոդական հանձնաժողովի հետ համաձայնեցրած, որոնք՝ ՀՀ ԿԳՆ-ում մասնագիտացումը հաստատելուց հետո միասնական են դառնում այլ բուհերի համար, բխում են մասնագիտացման կրթաբլոկի բովանդակությունից և տվյալ մասնագիտացմամբ մասնագետներ պատվիրած կազմակերպության գործառնություններից:

Նշված գործառնությունները ներառում են՝

- հետազոտական աշխատանք վարելու, վերացական տրամաբանական մտածողության, ինդուկցիայի և դեդուկցիայի մեթոդները կիրառելու և քննադատական վերլուծության ունակություններ,

- անձանոթ պայմաններում առաջադրած ոչ կոնստրուկտիվ հիմնահարցերի բացահայտման, հաղթահարման, և վերջնական լուծման, սեղմ ժամանակացույցով աշխատանքներ կազմակերպելու ընդունակություն,

- մասնագիտական գործունեության բնագավառում նորամուծությունների նկատմամբ ընկալունակության ցուցաբերում:

տնտեսագիտության բակալավրի՝ մարդկանց հետ աշխատելու փորձառութ-
որակավորման աստիճան

յունը ենթադրում է նրա ունակությունները՝

- այլ անձանց հետ փոխգործակցելու, կոլեկտիվում նրանց հետ հաղորդակցվելու,
- խնդիրներ ձևավորելու և դրանք ենթակայաներին պատվիրակելու,
- մարդկանց ստեղծագործական աճի ձգտումը խրախուսելու և զարգացումն ապահովելու,

- ծագած տարաձայնությունները և բախումները լուծելու,

- տարբեր զարգացման և մտավոր մակարդակի տեր մարդկանց հետ համագործակցելու,

- մասնագիտական հարցերի շրջանակներում ընդունելի որոշումների հասնելու նպատակով բանակցություններ վարելու,

- տարաբնույթ և տարասեռ մշակութային միջավայրերում աշխատելու և այլն:

տնտեսագիտության բակալավրի՝ ինֆորմացիայի հետ աշխատելու
որակավորման աստիճան

փորձառությունը պահանջում է պարտադիր հմտություններ՝

- պաշտոնական և ոչ պաշտոնական իրավիճակներում սեփական կարծիքը գրավոր և բանավոր ձևերով շարադրելու, քննարկելու և գործուն կարգով պաշտպանելու,

- լեզվային և մշակութային տարբերությունների հաշվառմամբ գրավոր ինֆորմացիան լսելու և վերլուծորեն ընկալելու,

- բանավոր, տպագրված և էլեկտրոնային աղբյուրներից ստացված ինֆորմացիան որոնելու, ստանալու, համակարգելու, գրավոր ձևակերպելու և օգտագործելու:

Ինֆորմացիոն տեխնոլոգիաների օգտագործման գծով

տնտեսագիտության բակալավրը պետք է ծանոթ լինի տվյալների
որակավորման աստիճան

մշակման երկուսից ոչ պակաս համակարգերի, համակարգչային և բազմաօգտագործման տեղային ցանցային համակարգերին, ինչպես նաև կարողանա կատարել ինֆորմացիայի որոնում տվյալների ցանցային բազաներում (www), օգտվել էլեկտրոնային փոստից, տվյալների բազաների փաթեթից:

տնտեսագիտության բակալավր-ը պետք է հասկանա իր մասնագիտության
որակավորման աստիճան

էությունը և սոցիալական նշանակությունը, իր որակավորման շարունակական բարձրացման անհրաժեշտությունը հետբուհական և լրացուցիչ կրթություն ստանալու կամ էլ նոր գիտելիքների ինքնուրույն տիրապետման միջոցով:

7.2. տնտեսագիտության բակալավրի եզրափակիչ պետական որակավորման
որակավորման աստիճան
պահանջները

7.2.1. 310110 Ագրարային քաղաքականություն և տարածաշրջանի զարգացում
դասիչ, մասնագիտության անվանում

մասնագիտացմամբ տնտեսագիտության բակալավրի եզրափակիչ պետական
որակավորման աստիճան

որակավորմանը ներառում է՝ ավարտական որակավորման (դիպլոմային) աշխատանքի պաշտպանությունը և պետական քննության հանձնումը, որոնք թույլ են տալիս բացահայտելու շրջանավարտի տեսական և գործնական պատրաստությունը սույն պետական կրթական չափորոշիչներով սահմանված մասնագիտական խնդիրների լուծման բնագավառում:

Գիտականորեն հիմնավորված արտադրական մասնագիտացման ճշգրտում, ագրարային շուկայի ձևավորում, ինվեստիցիոն, վարկային, ֆինանսական, գիտատեխնիկական, տեխնոլոգիական, հարկային քաղաքականության մշակում, սոցիալական միջավայրի ձևավորման, նպատակային և կառուցվածքային վերափոխումների մասնակցություն, գյուղատնտեսությանը պետական աջակցության ձևերի մշակում, տնտեսական կապերի զարգացում, բնապահպանական միջոցառումների, պարենային անվտանգության ապահովման խնդիրների մշակում:

7.2.2. տնտեսագիտության բակալավրի ավարտական որակավորման
որակավորման աստիճան

(դիպլոմային) աշխատանքին ներկայացվող պահանջները.

310110 Ագրարային քաղաքականություն և տարածաշրջանի զարգացում
դասիչ, մասնագիտության անվանում

մասնագիտությամբ

տնտեսագիտության բակալավրի ավարտական որակավորման
որակավորման աստիճան

(դիպլոմային) աշխատանքն ավարտական մի մշակում է, որը կատարված է մասնագիտության ուսումնական պլանին համապատասխան և նպատակ ունի ամրապնդել և ընդլայնել շրջանավարտի տեսական և գործնական գիտելիքները:

Տարածաշրջանի (մարզի) բնատնտեսական պայմանները, ագրարային ոլորտի հիմնական արտադրական տնտեսական գործունեության ցուցանիշները, բնատնտեսական ներուժի առկայությունը և օգտագործման վիճակը, վարկային, հարկային, ինվեստիցիոն, տեխնոլոգիական գործունեության վիճակը, սոցիալական և մշակութային պայմանները, դրանց բարելավման հիմնական ուղղությունները: Տարածաշրջանի (մարզի) ներուժի ռացիոնալ օգտագործման հնարավորությունների նախագծումը, պարենային անվտանգության խնդիրների կարգավորման հիմնական ուղղությունները:

Բովանդակային առումով ավարտական որակավորման (դիպլոմային) աշխատանքը պետք է՝

- ներկայացվի որպես բնագավառի հիմնահարցերից մեկին վերաբերող տեսական, վերլուծական, սոցիալ-տնտեսագիտական կամ փորձարարական հետազոտություն, որում շրջանավարտը բացահայտում է իր տեսական գիտելիքները և գործնական ունակությունները, որոնք թույլ են տալիս ինքնուրույն լուծելու մասնագիտական բնույթի խնդիրներ,

- ցույց տա շրջանավարտի կողմից գիտական և համակարգային վերլուծության մեթոդների յուրացման աստիճանը, ունակությունը կատարելու տեսական ընդհանրացումներ և գործնական եզրակացություններ, հիմնավորված առաջարկություններ և երաշխավորություններ բնագավառի հիմնահարցերի լուծման կատարելագործման վերաբերյալ,

- կրի ստեղծագործական բնույթ՝ հավաստի վիճակագրական տվյալների օգտագործմամբ,

- բացահայտի շրջանավարտի պատրաստության աստիճանը ինքնուրույն աշխատելու ագրարային շուկա, ինվեստիցիոն, վարկային, ֆինանսական, գիտատեխնիկական և տեխնոլոգիական գործունեություն, հարկադրում, սոցիալական միջավայր, նպատակային և կառուցվածքային վերափոխումներ ոլորտներում:

- համապատասխան նյութի տրամաբանված և հստակ շարադրման պահանջներին և հենվի հավաստի փաստերի վրա,

- արտացոլի շրջանավարտի ունակությունը օգտագործելու տեղեկատվության որոնման, ընտրության, համակարգման և մշակման արդի մեթոդները, աշխատել բնագավառի նորմատիվ-իրավական ակտերի հետ,

- ձևավորված լինի հրատարակչական արդի նորմատիվներին և պահանջներին համապատասխան, ունենա հետազոտական աշխատանքի հաշվետվությանը բնորոշ կառուցվածք և 60-70 էջ համակարգչային շարվածքի ծավալ:

Ավարտական որակավորման (դիպլոմային) աշխատանքների թեմատիկան սահմանում է մասնագիտացնող ամբիոնը: Թեմատիկայում պարտադիր կարգով պետք է ներառվեն՝ ագրարային քաղաքականության կոնկրետ խնդիրները հանրապետությունում կամ տվյալ տարածաշրջանում, մասնավորապես՝ շուկայական հարաբերությունների պայմաններում պետության կողմից տեղական արտադրողների և սպառողների իրավունքների պաշտպանությանն ուղղված միջոցառումները, հողի վրա ազատ տնտեսավարման ապահովումը, տնտեսապես արդարացված գներով սննդամթերքով բավարարվածությունը, ընդհանուր եկամտի մեջ գյուղատնտեսության մասնակցության ապահովումը, շրջակա միջավայրի պահպանման հիմնահարցերի լուծում և այլ առաջնահերթ և հրատապ հարցերը, հաշվի առնելով բուհի (ֆակուլտետի) ընտրած մասնագիտացումները և ընտրովի դասընթացների բովանդակությունը ըստ կրթաբլոկների:

Ավարտական որակավորման (դիպլոմային) աշխատանքի կառուցվածքում պետք է ներառվեն հետևյալ բաժինները՝ մարզում բնաարտադրական ներուժի օգտագործման վիճակը, ագրարային շուկան, ինվեստիցիոն, հարկային, վարկային, ֆինանսական, գիտատեխնիկական, տեխնոլոգիական քաղաքականության հիմնական ուղղությունները, գյուղատնտեսության աջակցության կիրառվող հիմնական ձևերը, բնատնտեսական միջոցառումների իրականացման մակարդակը, պոտենցիալ անվատանգության ապահովման հիմնական միջոցառումները:

7.2.3. Պետական քննությանը ներկայացվող պահանջները.

Եզրափակիչ որակավորման (պետական) քննության բովանդակությունը, անցկացման ձևը և ուսանողների գիտելիքների գնահատման չափանիշները սահմանում է բուհը (ֆակուլտետը) և հաստատում բուհի գիտական խորհուրդը: Նրանում պարտադիր կարգով ներառվում են հարցեր մասնագիտության հետևյալ հիմնական ուսումնական դասընթացներից՝

- Ագրարային քաղաքականություն
- ԱԱՀ էկոնոմիկա, կազմակերպում և կառավարում
- Ագրարային տեղեկատվություն և վերլուծություն